

ROYAUME DE BELGIQUE

KONINKRIJK BELGIE

SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL JUSTICE

FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE

Avant-projet de loi réformant des régimes relatifs aux personnes transgenres en ce qui concerne la mention d'un changement de l'enregistrement du sexe dans les actes de l'état civil et ses effets

Voorontwerp van wet tot hervorming van regelingen inzake transgenders wat de vermelding van een wijziging van de registratie van het geslacht in de akten van de burgerlijke stand en de gevolgen hiervan betreft

PHILIPPE, Roi des Belges,

FILIP, Koning der Belgen,

À tous, présents et à venir, Salut.

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze Groet,

Sur la proposition du ministre de la Justice, du ministre des Finances et de la secrétaire d'Etat à l'Egalité des chances,

Op de voordracht van de minister van Justitie, de minister van Financiën en de staatssecretaris voor Gelijke kansen,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:

Le ministre de la Justice, le ministre des Finances et le secrétaire à l'Egalité des chances sont chargés de déposer en notre nom à la Chambre des représentants le projet de loi dont la teneur suit :

De minister van Justitie, de minister van Financiën en de staatssecretaris voor Gelijke Kansen zijn ermee belast het ontwerp van wet, waarvan de tekst hierna volgt, in Onze naam bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers in te dienen:

CHAPITRE 1er

Disposition introductive

Article 1er

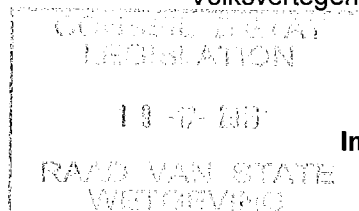
La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

CHAPITRE 2Modifications du Code civil

Art. 2

À l'article 45 du Code civil, remplacé par la loi du 21 mars 1969, les modifications suivantes sont apportées :

1° Dans le paragraphe 1er, alinéa 1er, les mots « Toute personne » sont remplacés par les

HOOFDSTUK 1

Inleidende bepaling

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek

Art. 2

Artikel 45 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij de wet van 21 maart 1969, wordt gewijzigd als volgt:

1° In § 1, eerste lid, worden de woorden "Een ieder kan" vervangen door de woorden "Onder

mots « Sous réserve du paragraphe 3, toute personne » ;

2° Il est inséré un paragraphe 3, rédigé comme suit :

« § 3. Seuls des extraits d'actes modifiés en application de l'article 62bis, qui ne mentionnent pas le changement de l'enregistrement du sexe peuvent être délivrés.

Des copies conformes de ces actes peuvent uniquement être délivrées à la personne que l'acte concerne, à son représentant légal, à ses héritiers, à leur notaire et à leur avocat. Les autorités publiques peuvent en obtenir une copie conforme dans la mesure où il est démontré que cela se justifie par des motifs liés à l'état de la personne. ».

Art. 3

L'article 62bis du même Code, inséré par la loi du 10 mai 2007, est remplacé par ce qui suit :

"Art. 62bis. - § 1er. Tout Belge majeur ou Belge mineur émancipé ou tout étranger inscrit aux registres de la population qui a la conviction que le sexe mentionné dans son acte de naissance ne correspond pas à son identité de genre vécue intimement, peut faire déclaration de cette conviction à l'officier de l'état civil.

§ 2. La déclaration est faite à l'officier de l'état civil de la commune dans laquelle il est inscrit aux registres de la population.

Le Belge qui n'est pas inscrit aux registres de la population fait la déclaration à l'officier de l'état civil de son lieu de naissance. S'il n'est pas né en Belgique, il fait la déclaration à l'officier de l'état civil de Bruxelles.

Lors de la déclaration, le Belge qui n'est pas inscrit aux registres de la population informe l'officier de l'état civil de l'adresse à laquelle un refus d'établir l'acte de changement de l'enregistrement du sexe portant mention du nouveau sexe peut lui être communiqué.

§ 3. Lors de la déclaration, l'intéressé remet à l'officier de l'état civil une déclaration qu'il a

vorbehoud van § 3 kan een ieder";

2° Een § 3 wordt toegevoegd, luidende als volgt:

"§ 3. Uit de akten die gewijzigd werden met toepassing van artikel 62bis mogen geen uittreksels met vermelding van de wijziging van de registratie van het geslacht worden afgeleverd.

Eensluitende afschriften uit deze akten kunnen slechts worden afgeleverd aan de persoon op wie de akte betrekking heeft, zijn wettelijke vertegenwoordiger, zijn erfgenamen, hun notaris en hun advocaat. De openbare overheden kunnen een eensluitend afschrift verkrijgen voor zover wordt aangetoond dat dit noodzakelijk is om redenen die verband houden met de staat van de persoon."

Art. 3

Artikel 62bis van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij Wet van 10 mei 2007, wordt vervangen als volgt:

"Art. 62bis. - § 1. Elke meerderjarige of ontvoogde minderjarige Belg of in de bevolkingsregisters ingeschreven vreemdeling die de overtuiging heeft dat het geslacht vermeld in zijn akte van geboorte niet overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit kan van die overtuiging aangifte doen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand.

§ 2. De aangifte wordt gedaan bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente waar hij is ingeschreven in de bevolkingsregisters.

De Belg die niet is ingeschreven in de bevolkingsregisters doet aangifte bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van zijn geboorteplaats. Indien hij niet in België is geboren, doet hij aangifte bij de ambtenaar van de burgerlijke stand te Brussel.

Bij de aangifte geeft de Belg die niet is ingeschreven in de bevolkingsregisters de ambtenaar van de burgerlijke stand het adres mee waarop een weigering om de akte van wijziging van de registratie van het geslacht met vermelding van het nieuwe geslacht op te maken, kan worden meegedeeld.

§ 3. Bij de aangifte overhandigt de betrokkene aan de ambtenaar van de burgerlijke stand

signée, indiquant que, depuis un certain temps déjà, il a la conviction que le sexe mentionné dans son acte de naissance ne correspond pas à son identité de genre vécue intimement et qu'il souhaite les conséquences administratives et juridiques qu'entraîne ce changement de l'enregistrement du sexe dans son acte de naissance.

L'officier de l'état civil indique à l'intéressé le caractère en principe irrévocable du changement de l'enregistrement du sexe mentionné dans l'acte de naissance, l'informe sur la suite de la procédure et ses conséquences administratives et juridiques, et lui remet la brochure d'information visée au dernier alinéa.

L'officier de l'état civil prend acte de la déclaration et délivre un accusé de réception à l'intéressé.

L'officier de l'état civil qui prend acte de la déclaration en informe dans les trois jours le procureur du Roi près le tribunal de première instance. Le procureur du Roi en accuse réception sans délai.

Le Ministre de la Justice et le Ministre qui a l'Egalité des chances dans ses attributions rédigent une brochure d'information.

§ 4. Le procureur du Roi peut, dans les trois mois à compter de la date de l'accusé de réception, rendre un avis négatif en raison d'un abus ou d'une contrariété à l'ordre public qu'il doit décrire dans la motivation de son avis.

En l'absence d'avis négatif ou d'envoi d'un document attestant qu'aucun avis négatif n'a été émis avant l'écoulement du délai de trois mois, l'avis est réputé favorable.

§ 5. Au plus tôt trois mois et au plus tard six mois après la délivrance de l'accusé de réception, l'intéressé se présente une seconde fois devant l'officier de l'état civil devant qui la déclaration avait été faite.

L'intéressé remet à l'officier de l'état civil une déclaration signée indiquant:

1° que, depuis un certain temps déjà, il a la conviction que le sexe mentionné dans son acte de naissance ne correspond pas à son identité de genre vécue intimement ;

een door hem ondertekende verklaring die vermeldt dat deze er al een hele tijd van overtuigd is dat het geslacht vermeld in zijn akte van geboorte niet overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit en dat hij de administratieve en juridische gevolgen wenst die deze wijziging van de registratie van het geslacht in zijn akte van geboorte met zich meebrengt.

De ambtenaar van de burgerlijke stand wijst de betrokkene op het in beginsel onherroepelijk karakter van de wijziging van de registratie van het geslacht vermeld in de akte van geboorte, licht deze in over het verdere verloop van de procedure, de administratieve en juridische gevolgen ervan en overhandigt deze de informatiebrochure als bedoeld in het laatste lid.

De ambtenaar neemt akte van de verklaring, en geeft een ontvangstbewijs af aan de betrokkene.

De ambtenaar van de burgerlijke stand die akte neemt van de verklaring, geeft hiervan binnen drie dagen kennis aan de procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg. De procureur des Konings geeft hiervan onverwijld een ontvangstmelding.

De Minister van Justitie en de Minister bevoegd voor Gelijke kansen stellen een informatiebrochure op.

§ 4. De procureur des Konings kan, binnen drie maanden te rekenen van de datum van het ontvangstbewijs, een negatief advies uitbrengen wegens misbruik of strijdigheid met de openbare orde, die hij in de motivering van zijn advies dient te omschrijven.

Bij gebrek aan een negatief advies of verzending van een attest dat er geen negatief advies wordt uitgebracht bij het verstrijken van de termijn van drie maanden, wordt het advies geacht positief te zijn.

§ 5. Ten vroegste drie maanden en ten laatste zes maanden na afgifte van het ontvangstbewijs verschijnt de betrokkene een tweede keer voor de ambtenaar van de burgerlijke stand voor wie de aangifte werd gedaan.

De betrokkene overhandigt hierbij aan de ambtenaar van de burgerlijke stand een ondertekende verklaring die vermeldt dat deze:

1° er al een hele tijd van overtuigd is dat het geslacht vermeld in zijn akte van geboorte niet overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit;

2° qu'il est conscient des conséquences administratives et juridiques qu'entraîne ce changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance ;

3° qu'il est conscient du caractère en principe irrévocable du changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance.

Il remet également une attestation d'information datant de minimum 14 jours et de maximum un an délivrée par une organisation de transgenres agréée par les autorités compétentes.

Cette attestation confirme que l'intéressé a été pleinement informé sur l'importance de la décision, son caractère en principe irrévocable, les conséquences sur le plan juridiques et administratif et la portée sociale du changement de l'enregistrement du sexe mentionné dans l'acte de naissance, sans porter le moindre jugement de valeur.

Le Roi détermine un modèle d'attestation d'information.

Le cas échéant, l'officier de l'état civil peut demander une traduction certifiée conforme de l'attestation d'information.

En l'absence d'avis négatif du procureur du Roi, l'officier de l'état civil rédige l'acte de changement de l'enregistrement du sexe et l'inscrit dans les registres de l'état civil.

En cas d'avis négatif du procureur du Roi, l'officier de l'état civil refuse d'inscrire l'acte de changement de l'enregistrement du sexe.

§ 6. L'officier de l'état civil mentionne le changement de l'enregistrement du sexe en marge des actes de l'état civil qui concernent l'intéressé et ses descendants. Si un autre officier de l'état civil doit effectuer une mention marginale, le premier officier de l'état civil notifie l'acte de changement de l'enregistrement du sexe à l'officier de l'état civil compétent.

§ 7. L'officier de l'état civil qui refuse d'établir un acte de changement de l'enregistrement du sexe notifie sa décision motivée à l'intéressé sans délai.

2° zich bewust is van de administratieve en juridische gevolgen die deze wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte met zich meebrengt;

3° zich bewust is van het in beginsel onherroepelijke karakter van de wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte.

Hij overhandigt ook een attest van voorlichting, afgeleverd door een door de bevoegde autoriteiten erkende transgenderorganisatie, dat minimum 14 dagen en maximum 1 jaar oud is.

Dit attest bevestigt dat de betrokkene volledig werd ingelicht over het belang van de beslissing, het in beginsel onherroepelijke karakter, de gevolgen op juridisch en administratief vlak en de maatschappelijke draagwijdte van de wijziging van de registratie van het geslacht vermeld in de akte van geboorte, zonder enig waardeoordeel te uiten.

De Koning bepaalt een model van het attest van voorlichting.

In voorkomend geval kan de ambtenaar van de burgerlijke stand om een voor eensluidend verklaarde vertaling van het attest van voorlichting verzoeken.

Bij gebrek aan negatief advies van de procureur des Konings stelt de ambtenaar van de burgerlijke stand de akte van wijziging van de registratie van het geslacht op en schrijft de akte in de registers van de burgerlijke stand in.

De ambtenaar van de burgerlijke stand weigert de akte van wijziging van de registratie van het geslacht in te schrijven bij negatief advies van de procureur des Konings.

§ 6. De ambtenaar van de burgerlijke stand vermeldt de wijziging van de registratie van het geslacht op de kant van de akten van de burgerlijke stand die betrekking hebben op de betrokkene en zijn afstammelingen. Indien een andere ambtenaar van de burgerlijke stand een kantmelding moet doen, geeft de eerste ambtenaar van de burgerlijke stand hiertoe kennis van de akte van wijziging van de registratie van het geslacht aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand.

§ 7. De ambtenaar van de burgerlijke stand die weigert een akte van wijziging van de registratie van het geslacht op te maken, brengt zijn met redenen omklede beslissing onverwijld ter kennis van de betrokkene.

§ 8. L'intéressé peut introduire un recours contre le refus de l'officier de l'état civil conformément à l'article 1385duodecies du Code judiciaire.

§ 9. Le procureur du Roi poursuit la nullité d'un changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance en raison d'un abus ou d'une contrariété à l'ordre public qu'il doit décrire dans la motivation de son avis.

§ 10. Le changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance est en principe irrévocable.

Moyennant la preuve de circonstances exceptionnelles, le tribunal de la famille peut autoriser un nouveau changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance.

Si la preuve visée à l'alinéa précédent est établie, le tribunal de la famille déclare que le changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance cessera de produire ses effets à partir de la transcription du dispositif de la décision de nouveau changement de l'enregistrement du sexe dans les registres de l'état civil.

§ 11. Le mineur non émancipé doué de discernement peut, à partir de l'âge de seize ans, faire la déclaration prévue par le présent article, en remettant une attestation établie en qualité de médecin traitant, par un pédopsychiatre qui confirme que l'intéressé a la conviction durable que le sexe mentionné dans son acte de naissance ne correspond pas à son identité de genre vécue intimement. Lors de sa déclaration, l'intéressé est assisté par ses père et mère ou son représentant légal.

Si ces personnes refusent d'assister le mineur non-émancipé, celui-ci peut demander au tribunal de la famille de l'autoriser à poser cet acte assisté d'un tuteur ad hoc.

Art. 4

Dans le même Code, il est inséré un article 62bis/1 rédigé comme suit :

"Art. 62bis/1. - § 1er. L'acte de changement de l'enregistrement du sexe ne modifie ni les liens de filiation à l'égard d'enfants déjà nés, ni les droits, pouvoirs et obligations qui en découlent.

§ 8. De betrokkene kan tegen de weigering door de ambtenaar van de burgerlijke stand beroep instellen overeenkomstig artikel 1385duodecies van het Gerechtelijk Wetboek.

§ 9. De procureur des Konings vordert de nietigheid van een wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte wegens misbruik of wegens strijdigheid met de openbare orde, dewelke deze in de motivering van zijn advies dient te omschrijven.

§ 10. De wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte is in beginsel onherroepelijk.

Mits bewijs van uitzonderlijke omstandigheden kan de familierechtbank een nieuwe wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte toestaan.

Indien het bewijs als bedoeld in het vorige lid is geleverd, verklaart de familierechtbank dat de wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte geen gevolgen meer heeft vanaf de overschrijving van het beschikkend gedeelte van de beslissing tot nieuwe wijziging van de registratie van het geslacht in de registers van de burgerlijke stand.

§ 11. De niet-ontvoogde minderjarige met onderscheidingsvermogen kan vanaf de leeftijd van zestien jaar aangifte doen overeenkomstig dit artikel, mits overhandiging bij de aangifte van een verklaring van een kinder- en jeugdpsychiater, in hoedanigheid van behandelende arts, die bevestigt dat de betrokkene de voortdurende overtuiging heeft dat het geslacht vermeld in zijn akte van geboorte niet overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit. Bij de aangifte wordt de betrokkene bijgestaan door zijn ouders of zijn wettelijke vertegenwoordiger.

Ingeval deze personen weigeren om de niet-ontvoogde minderjarige bij te staan, kan de minderjarige de familierechtbank verzoeken hem te machtigen om deze handeling met bijstand van een voogd ad hoc te verrichten.

Art. 4.

Een artikel 62bis/1 wordt in hetzelfde Wetboek ingevoegd, luidende:

"Art. 62bis/1. - § 1. De akte van de wijziging van de registratie van het geslacht laat de afstamming ten aanzien van reeds geboren kinderen en de daaruit voortvloeiende rechten, bevoegdheden en verplichtingen onverlet.

Toutes les actions concernant ces liens de filiation et celles relatives aux droits, pouvoirs et obligations qui en découlent peuvent encore être intentées après l'établissement de l'acte de changement de l'enregistrement du sexe.

§ 2. Si l'intéressé donne naissance à un enfant après le changement de l'enregistrement du sexe féminin en sexe masculin dans l'acte de naissance, le livre I, titre VII, chapitre I, est d'application.

Si, après le changement de l'enregistrement du sexe masculin en sexe féminin dans l'acte de naissance, l'intéressé conçoit un enfant ou a consenti à la conception de l'enfant conformément à la loi du 6 juillet 2007 relative à la procréation médicalement assistée et à la destination des embryons surnuméraires et des gamètes, le livre I, titre VII, chapitre 2/1, est d'application.

Dans tous les autres cas, l'application du livre I, titre VII, du Code civil est fondée sur le nouveau sexe."

Art. 5

L'article 62ter du même Code, inséré par la loi du 10 mai 2007, est remplacé par ce qui suit :

"Art. 62ter. L'acte de changement de l'enregistrement du sexe mentionne les nom, prénoms, lieu et date de naissance ainsi que le nouveau sexe de l'intéressé."

CHAPITRE 3

Modifications du Code judiciaire

Art. 6

Dans l'article 628, 24°, du Code judiciaire, inséré par la loi du 10 mai 2007, les mots "portant mention du nouveau sexe" sont remplacés par les mots "de changement de l'enregistrement du sexe".

Art. 7

A l'article 764 du même Code, les modifications suivantes sont apportées :

a) dans l'alinéa 1er, le 12° tel qu'inséré par la loi du 9 mai 2007 est abrogé ;

b) l'alinéa 1er est complété par un 17°, rédigé comme suit :

"17° les demandes relatives au changement

Alle vorderingen met betrekking tot deze afstamming en de daaruit voortvloeiende rechten, bevoegdheden en verplichtingen kunnen nog worden ingesteld na de opmaak van de akte van wijziging van de registratie van het geslacht.

§ 2. Indien de betrokkene na de wijziging van de registratie van het geslacht van vrouw naar man in de akte van geboorte een kind baart, is boek I, titel VII, hoofdstuk I van toepassing.

In geval de betrokkene na de wijziging van de registratie van het geslacht van man naar vrouw in de akte van geboorte een kind verwekt of heeft toegestemd in de verwekking overeenkomstig de wet van 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten waarvan de verwekking van het kind het gevolg is, is boek I, titel VII, hoofdstuk 2/1 van toepassing. In alle overige gevallen wordt voor de toepassing van boek I, titel VII, van het Burgerlijk Wetboek uitgegaan van het nieuwe geslacht."

Art. 5

Artikel 62ter van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 10 mei 2007, wordt vervangen als volgt:

"Art. 62ter. De akte van wijziging van de registratie van het geslacht vermeldt de naam, de voornamen, de geboorteplaats, de geboortedatum en het nieuwe geslacht van de betrokkene."

HOOFDSTUK 3

Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek

Art. 6

In artikel 628, 24°, van het Gerechtelijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 10 mei 2007, worden de woorden "houdende vermelding van het nieuwe geslacht" vervangen door de woorden "van wijziging van de registratie van het geslacht".

Art. 7

In artikel 764 van hetzelfde Wetboek, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) in het eerste lid, wordt de bepaling onder 12°, ingevoegd bij de wet van 9 mei 2007, opgeheven;

b) het eerste lid wordt aangevuld met de bepaling onder 17°, luidende :

"17° de vorderingen betreffende de wijziging

de l'enregistrement du sexe d'une personne dans son acte de naissance ;".

Art. 8

L'article 1385duodecies du même Code, inséré par la loi du 10 mai 2007, est remplacé par ce qui suit :

"Art. 1385duodecies. § 1er. La personne qui fait une déclaration conformément à l'article 62bis, § 1er, du Code civil peut introduire, par une requête adressée au tribunal de la famille, un recours contre un refus de l'officier de l'état civil.

§ 2. Le recours doit être introduit dans les soixante jours à compter du jour de la notification par l'officier de l'état civil du refus d'établir cet acte.

Le greffier informe l'officier de l'état civil sans délai de la procédure de recours.

§ 3. La requête est signée par le requérant ou son avocat. »

Art. 9

À l'article 1385quaterdecies du même Code, inséré par la loi du 10 mai 2007, les modifications suivantes sont apportées :

1° le paragraphe 3 est remplacé par ce qui suit :

"§ 3. Si le dispositif du jugement ou de l'arrêt constate le nouveau sexe, l'officier de l'état civil inscrit l'acte existant de changement de l'enregistrement du sexe sans délai et transcrit le dispositif du jugement ou de l'arrêt sur ses registres. Il est fait mention du dispositif en marge de l'acte de changement de l'enregistrement du sexe." ;

2° dans le paragraphe 6, les mots "portant mention du nouveau sexe" sont remplacés par les mots "de changement de l'enregistrement du sexe".

CHAPITRE 4

Modifications de la loi du 15 mai 1987 relative aux noms et prénoms

Art. 10

Dans l'article 2 de la loi du 15 mai 1987 relative aux nom et prénoms, l'alinéa 2, inséré par la loi du 10 mai 2007, est remplacé par ce qui suit :

"Toute personne qui a la conviction que le sexe mentionné dans son acte de naissance

van de registratie van het geslacht van een persoon in zijn akte van geboorte;".

Art. 8

Artikel 1385duodecies van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 10 mei 2007, wordt vervangen als volgt:

"Art. 1385duodecies. § 1. De persoon die aangifte doet overeenkomstig artikel 62bis, § 1 van het Burgerlijk Wetboek kan, bij een aan de familierechtbank gericht verzoekschrift, een beroep instellen tegen een weigering van de ambtenaar van de burgerlijke stand.

§ 2. Het beroep wordt ingesteld binnen zestig dagen te rekenen van de dag van de kennisgeving door de ambtenaar van de burgerlijke stand van de weigering tot opmaak van deze akte.

De griffier brengt de ambtenaar van de burgerlijke stand onverwijld in kennis van een beroepsprocedure.

§ 3. Het verzoekschrift wordt ondertekend door de verzoeker of zijn advocaat."

Art. 9

Artikel 1385quaterdecies van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij wet van 10 mei 2007, wordt gewijzigd als volgt:

1° § 3 wordt vervangen als volgt:

"§ 3. Indien het beschikkende gedeelte van het vonnis of arrest het nieuwe geslacht vaststelt, schrijft de ambtenaar van de burgerlijke stand onverwijld de bestaande akte van wijziging van de registratie van het geslacht in en schrijft hij het beschikkende gedeelte van het vonnis of het arrest over in zijn registers. Van het beschikkende gedeelte wordt melding gemaakt op de kant van de akte van wijziging van de registratie het van geslacht.";

2° In § 6 worden de woorden "houdende vermelding van het nieuwe geslacht" geschrapt in de eerste zin en vervangen door de woorden "van wijziging van de registratie van het geslacht".

HOOFDSTUK 4

Wijzigingen van de Wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen

Art. 10

In artikel 2 van de Wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen, wordt het tweede lid, ingevoegd bij wet van 10 mei 2007, vervangen als volgt:

"Elke persoon die de overtuiging heeft dat het geslacht vermeld in zijn akte van geboorte niet

ne correspond pas à son identité de genre vécue intimement joint à sa requête une déclaration sur l'honneur à ce propos. Le prénom choisi doit être conforme à cette conviction. Un changement de prénom ne peut être demandé qu'une seule fois pour ce motif sauf lorsque le changement de prénom est autorisé par le tribunal de la famille après un nouveau changement de l'enregistrement du sexe.

Le mineur non émancipé peut demander le changement de son prénom pour ce motif à partir de ses 12 ans, avec l'assistance de ses parents ou de son représentant légal.

Si ces personnes refusent d'assister le mineur non émancipé, celui peut saisir le tribunal de la famille afin de l'autoriser à poser cet acte avec l'assistance d'un tuteur ad hoc."

CHAPITRE 5

Dispositions transitoires

Art. 11

L'article 62bis/1 du Code civil s'applique aux liens de filiation avec les enfants nés après l'entrée en vigueur de la présente loi.

Sans préjudice de l'alinéa 1er, l'article 62bis/1 du Code civil s'applique à dater de l'entrée en vigueur de la présente loi aux enfants nés avant l'entrée en vigueur de la présente loi, pour autant qu'aucun lien de filiation n'ait encore été créé entre la personne qui a conçu l'enfant ou qui a consenti à sa conception conformément à la loi du 6 juillet 2007 relative à la procréation médicalement assistée et à la destination des embryons surnuméraires et des gamètes et l'enfant par la voie de l'adoption.

Art. 12

Tout Belge ou tout étranger inscrit aux registres de la population qui a fait une déclaration de changement de l'enregistrement du sexe avant l'entrée en vigueur de la présente loi peut, conformément à l'article 62bis du Code civil, refaire une déclaration à l'officier de l'état civil. Il en va de même si l'intéressé avait essuyé un refus de l'officier de l'état civil ou s'il avait entamé une procédure judiciaire contre ce refus devant le tribunal compétent.

overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit, voegt bij zijn verzoek een verklaring op eer daarover. De gekozen voornaam moet in overeenstemming zijn met deze overtuiging. Er kan slechts éénmaal met dit motief tot voornaamswijziging worden verzocht behalve indien de wijziging van de voornaam werd toegestaan door de familierechtbank na een nieuwe wijziging van de registratie van het geslacht.

De niet-ontvoogde minderjarige kan vanaf de leeftijd van 12 jaar om de voornaamswijziging verzoeken om deze reden, met bijstand van zijn ouders of zijn wettelijke vertegenwoordiger.

Ingeval deze personen weigeren om de niet-ontvoogde minderjarige bij te staan, kan de minderjarige de familierechtbank verzoeken hem te machtigen om deze handeling met bijstand van een voogd ad hoc te verrichten."

HOOFDSTUK 5

Overgangsbepalingen

Art. 11

Art. 62bis/1 van het Burgerlijk Wetboek is van toepassing op de afstamming van kinderen geboren na de inwerkingtreding van deze wet.

Onverminderd het eerste lid, is artikel 62bis/1 van het Burgerlijk Wetboek vanaf de datum van de inwerkingtreding van deze wet van toepassing op kinderen geboren voor de inwerkingtreding van deze wet, voor zover er tussen de persoon die het kind heeft verwekt of heeft toegestemd in de verwekking overeenkomstig de wet van 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten waarvan de verwekking van het kind het gevolg is en het kind nog geen afstammingsband ontstaan is via adoptie.

Art.12

Elke Belg of elke in de bevolkingsregisters ingeschreven vreemdeling die voor de inwerkingtreding van deze wet een aangifte tot wijziging van de registratie van het geslacht heeft gedaan kan, overeenkomstig artikel 62bis van het Burgerlijk Wetboek, hiervan opnieuw aangifte doen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. Dit is ook mogelijk indien de betrokkene een weigering had gekregen van de ambtenaar van de burgerlijke stand of indien deze een gerechtelijke procedure was gestart tegen

deze weigering bij de bevoegde rechtbank.

Art. 13

Les personnes qui satisfont aux conditions de l'ancien article 62*bis* du Code civil peuvent demander l'application de cet ancien article à leur changement de sexe dans l'acte de naissance jusqu'au sixième mois inclus qui suit l'entrée en vigueur de la présente loi.

Art. 13

Personen die voldoen aan de voorwaarden van het vroegere artikel 62bis van het Burgerlijk Wetboek kunnen tot en met de zesde maand na de inwerkingtreding van deze wet verzoeken om het vroegere artikel toe te passen om van geslacht in de akte van geboorte te wijzigen.

CHAPITRE 6

" Disposition finale

Art. 14

La présente loi entre en vigueur à une date fixée par le Roi et au plus tard le premier jour du sixième mois qui suit celui de sa publication au Moniteur belge.

HOOFDSTUK 6

Slotbepaling

Art. 14

Deze wet treedt in werking op een datum te bepalen door de Koning en ten laatste op de eerste dag van de zesde maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Donné à

Gegeven te

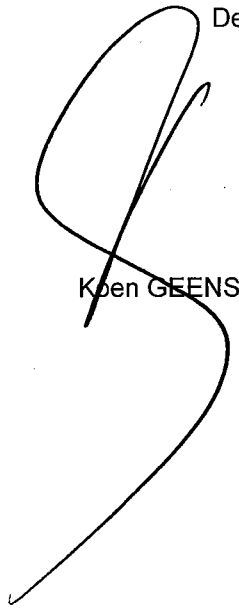
Par le Roi :

Van Koningswege:

Le Ministre de la Justice,

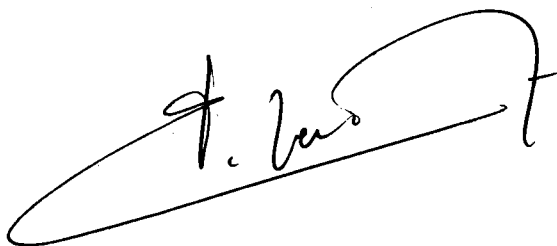
De Minister van Justitie,

Koen GEENS

Le Ministre des Finances,

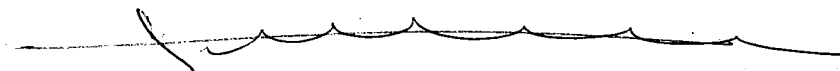
De Minister van Financiën, ,

A large, stylized handwritten signature in black ink, featuring a prominent loop and a long horizontal stroke.

Johan VAN OVERTVELDT

La Secrétaire d'Etat à l'Egalité des chances,

De Staatssecretaris voor Gelijke kansen,

A long, horizontal handwritten signature in black ink, consisting of a series of connected loops and a final horizontal stroke.

Elke SLEURS

ROYAUME DE BELGIQUE

SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL JUSTICE

Avant-projet de loi réformant des régimes relatifs aux personnes transgenres en ce qui concerne la mention d'un changement de l'enregistrement du sexe dans les actes de l'état civil et ses effets

EXPOSÉ DES MOTIFS

Mesdames et Messieurs,

CONSIDÉRATIONS GÉNÉRALES

Le présent projet de loi tend, à la suite de l'accord de gouvernement fédéral du 9 octobre 2014, à adapter la loi du 10 mai 2007 relative à la transsexualité à la lumière des obligations internationales en matière de droits de l'homme.

Il vise à remédier aux deux principaux problèmes que pose l'actuelle loi du 10 mai 2007 relative à la transsexualité. Il s'agit, d'une part, de supprimer la condition obligatoire de stérilisation, qui est critiquée sur le plan des droits de l'homme, et, d'autre part, de régler les liens de filiation des personnes transgenres après le changement de l'enregistrement du sexe officiel. En outre, les conditions médicales sont également supprimées dans la procédure de changement de prénom et la possibilité pour toute personne intéressée de s'opposer à un changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance est supprimée.

L'assouplissement de la procédure a nécessité l'instauration d'un certain nombre de garanties contre la fraude et les changements de l'enregistrement du sexe irréfléchis. Enfin, un certain nombre d'éléments et de formulations imprécis de la loi du 10 mai 2007 ont été éliminés.

1. Évolutions internationales dans le cadre des droits de l'homme

Depuis quelque temps, il se dessine sur

KONINKRIJK BELGIE

FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE

Voorontwerp van wet tot hervorming van regelingen inzake transgenders wat de vermelding van een wijziging van de registratie van het geslacht in de akten van de burgerlijke stand en de gevolgen hiervan betreft

MEMORIE VAN TOELICHTING

Dames en Heren,

ALGEMENE BESCHOUWINGEN

Dit wetsontwerp strekt er toe om, in navolging van het Federaal regeerakkoord van 9 oktober 2014, de wet van 10 mei 2007 betreffende de transseksualiteit aan te passen in het licht van de internationale mensenrechtenverplichtingen.

Dit ontwerp beoogt de twee voornaamste knelpunten van de huidige Wet van 10 mei 2007 betreffende de transseksualiteit te verhelpen. Het gaat enerzijds om het afschaffen van de verplichte sterilisatievoorwaarde, die op mensenrechtelijk vlak wordt bekritiseerd, en anderzijds om het regelen van de afstamming van transgenders na de officiële wijziging van de registratie van het geslacht. Daarnaast worden ook in de procedure tot voornaamswijziging de medische voorwaarden geschrapt, en wordt de mogelijkheid tot verzet tegen een wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte door elke belanghebbende geschrapt.

Door de versoepeling van de procedure was het nodig om een aantal waarborgen tegen fraude en lichtzinnige wijzigingen van de registratie van het geslacht in te bouwen. Ten slotte worden een aantal onduidelijke zaken en bewoordingen uit de Wet van 10 mei 2007 weggewerkt.

1. Internationale ontwikkelingen in het kader van de mensenrechten

Op internationaal mensenrechtelijk vlak is

le plan international des droits de l'homme une tendance à établir une distinction nette entre les conditions légales d'un changement de l'enregistrement du sexe officiel et les interventions médicales pour changer de sexe.

Citons tout d'abord les principes de Yogyakarta qui, bien que non reconnus en Belgique, se voient accorder une grande valeur. Les principes 3 et 18 y occupent une place particulièrement importante. Conformément au principe 3 (droit à la reconnaissance devant la loi), personne ne peut être forcé de subir des procédures médicales, y compris la chirurgie de réassignation de sexe, la stérilisation ou la thérapie hormonale, comme condition à la reconnaissance légale de son identité de genre. Aux termes du principe 18 (protection contre les abus médicaux), nul ne peut être forcé de subir une quelconque forme de traitement, de protocole ou de test médical ou psychologique (...) en raison de son orientation sexuelle ou de son identité de genre (http://www.yogyakartaprinciples.org/principles_fr.pdf).

En outre, il existe une série d'autres instruments non contraignants, comme le rapport du Rapporteur spécial sur la torture et autres peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants, dans lequel le Rapporteur recommande de prohiber la stérilisation forcée ou obligatoire dans toutes les circonstances et d'assurer une protection spéciale aux membres de minorités, comme, notamment, contre la stérilisation forcée et les opérations de chirurgie de réassignation sexuelle (CONSEIL DES DROITS DE L'HOMME DES NATIONS UNIES, *Rapport du Rapporteur spécial sur la torture et autres peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants*, 1er février 2013 - A/HCR/22/53).

En ce qui concerne les conditions pour un changement de nom et une modification de l'enregistrement officiel du sexe, le Commissaire aux droits de l'homme fait

er sinds enige tijd een tendens merkbaar om de wettelijke vereisten voor een officiële wijziging van de registratie van het geslacht en de medische ingrepen om van geslacht te wijzigen duidelijk van elkaar te onderscheiden.

Vooreerst zijn er de Yogyakarta-principes, die, hoewel niet erkend door België, veel waarde toegeschreven krijgen. Voornamelijk het 3de principe en het 18de principe zijn van belang. Volgens het derde principe (recht op erkenning voor de wet) mag niemand worden gedwongen om een medische behandeling te ondergaan, zoals geslachtsveranderende operaties, sterilisatie of hormoontherapie, als voorwaarde voor de wettelijke erkenning van de genderidentiteit. Volgens het 18de principe (bescherming tegen medisch misbruik) mag niemand worden gedwongen om enigerlei medische of psychologische behandeling, procedure of test te ondergaan (...) op grond van zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit (http://www.yogyakartaprinciples.org/principles_en.pdf).

Daarnaast zijn er nog een aantal andere niet bindende instrumenten, zoals het rapport van de speciale rapporteur over foltering en andere wreedaardige, onmenselijke of vernederende behandelingen of straffen, waarin deze aanbeveelt om in alle omstandigheden elke (af)gedwongen sterilisatie te verbieden en speciale bescherming te geven aan minderheidsgroepen, zoals o.a. tegen gedwongen sterilisatie en geslachtsaanpassende operaties (UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS COUNCIL, *Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment*, 11 februari 2013 - nr. A/HRC/22/53).

Met betrekking tot de voorwaarden voor een naamswijziging en een wijziging van de officiële geslachtsregistratie, merkt de Commissaris inzake Mensenrechten in

observer dans son *Document thématique 'Droits de l'homme et identité de genre'* (COMMISSAIRE AUX DROITS DE L'HOMME DU CONSEIL DE L'EUROPE, *Document thématique 'Droits de l'homme et identité de genre'*, 29 juillet 2009, CommDH/IssuePaper(2009)2) que les prétendues conditions médicales sont de toute évidence contraires au respect de l'intégrité physique de la personne. Il s'agit (1) d'interventions chirurgicales de réassignation sexuelle, (2) de stérilité irréversible à la suite d'une opération chirurgicale et (3) d'autres procédures médicales comme un traitement hormonal.

Le Conseil de l'Europe a également approuvé quelques résolutions à ce sujet, dont la dernière en avril 2015 (ASSEMBLÉE PARLEMENTAIRE DU CONSEIL DE L'EUROPE, *Résolution. Discrimination sur la base de l'orientation sexuelle et de l'identité de genre*, 29 avril 2010, n° 1728 (2010); ASSEMBLÉE PARLEMENTAIRE DU CONSEIL DE L'EUROPE, *Résolution. Mettre fin aux stérilisations et castrations forcées*, 26 juin 2013, n° 1945 (2013); ASSEMBLÉE PARLEMENTAIRE DU CONSEIL DE L'EUROPE, *Résolution. La discrimination à l'encontre des personnes transgenres en Europe*, 22 avril 2015, n° 2048 (2015)). Dans cette dernière résolution, les États membres du Conseil de l'Europe sont appelés à mettre un terme à la discrimination des personnes transgenres et à abroger la législation qui limite les droits de cette catégorie de personnes. Les États membres du Conseil de l'Europe sont appelés à fonder leur réglementation relative à l'enregistrement du sexe sur l'autodétermination sans se référer à aucune autre condition.

Le 31 mars 2010, le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe a adopté une recommandation sur des mesures visant à combattre la discrimination fondée sur l'orientation sexuelle ou l'identité de genre (COMITÉ DES MINISTRES DU CONSEIL DE L'EUROPE, *Recommandation du Comité des Ministres aux États membres sur des mesures visant à combattre la discrimination fondée sur l'orientation*

zijn *Issue Paper 'Human Rights and Gender Identity'* (COUNCIL OF EUROPE COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS, *Issue Paper Human Rights and Gender Identity*, 29 juli 2009 - nr. CommDH/IssuePaper(2009)2) op dat de zogenaamde medische voorwaarden duidelijk in strijd zijn met het principe van de eerbiediging van de fysieke integriteit. Het betreft (1) geslachtenaanpassende chirurgische ingrepen; (2) onomkeerbare onvruchtbaarheid ingevolge een chirurgische ingreep en (3) andere medische procedures zoals een hormonenbehandeling.

De Raad van Europa heeft ook enkele resoluties goedgekeurd hieromtrent, waarvan de laatste in april 2015 (COUNCIL OF EUROPE PARLIAMENTARY ASSEMBLY, *Resolution. Discrimination on the basis of sexual orientation and gender identity*, 29 april 2010, nr. 1728 (2010); COUNCIL OF EUROPE PARLIAMENTARY ASSEMBLY, *Resolution. Putting an end to coerced sterilisations and castrations*, 26 juni 2013, nr. 1945 (2013); COUNCIL OF EUROPE PARLIAMENTARY ASSEMBLY, *Resolution. Discrimination against transgender people in Europe*, 22 april 2015, nr. 2048 (2015)). In deze laatste resolutie worden de lidstaten van de Raad van Europa opgeroepen een einde te maken aan discriminatie van transgenders en tot het schrappen van wetgeving die de rechten van deze groep beperkt. De lidstaten van de Raad worden opgeroepen om wettelijke regelingen voor geslachtsregistratie te baseren op *zelfbeschikking*, zonder enige andere voorwaarde.

Op 31 maart 2010 nam het Comité van Ministers van de Raad van Europa een aanbeveling aan inzake maatregelen om discriminaties op grond van seksuele geaardheid en genderidentiteit te bestrijden (COUNCIL OF EUROPE COMMITTEE OF MINISTERS, *Recommendation of the Committee of Ministers to member states on measures to combat discrimination on grounds of*

sexuelle ou l'identité de genre, 31 mars 2010 (n° CM/Rec (2010)5)). Le Comité des Ministres recommande aux États membres du Conseil de l'Europe de réévaluer régulièrement les conditions préalables – y compris les modifications d'ordre physique – à la reconnaissance juridique d'un changement de l'enregistrement du genre, afin de lever celles qui seraient abusives (recommandation 20). Le changement du prénom et du sexe dans les documents officiels doit être effectué de manière rapide, transparente et accessible (recommandation 21). Personne ne devrait être soumis à des procédures de changement de sexe sans son consentement (recommandation 35).

Le 28 septembre 2011, le Parlement européen a adopté une résolution sur l'orientation sexuelle et l'identité de genre dans le cadre du Conseil des droits de l'homme des Nations unies. Dans cette résolution, le Parlement européen regrette que les droits des personnes lesbiennes, gays, bisexuelles et transgenres (LGBT) ne soient pas toujours pleinement respectés au sein de l'Union, y compris le droit à l'intégrité physique, le droit à la vie privée et familiale, le droit à la liberté d'opinion et d'expression, le droit à la liberté de réunion, le droit à la non-discrimination, le droit à la libre circulation, notamment le droit à la libre circulation pour les couples de même sexe et pour leurs familles, le droit d'accéder à la prévention en matière de santé et de bénéficier de soins médicaux, et le droit d'asile (considérant 11).

La Cour européenne des droits de l'homme (CEDH) suit également cette tendance. Pendant longtemps, la CEDH ne s'est pas prononcée sur les conditions de stérilisation et de réassignation sexuelle.

Dans les arrêts *Goodwin c. Royaume-Uni* et *I. c. Royaume-Uni* du 11 juillet 2002, la Cour a estimé que les États membres ont l'obligation de reconnaître juridiquement le changement de sexe d'une personne

sexual orientation and gender identity, 31 maart 2010 (nr. CM/Rec(2010) 5)). Het Comité van Ministers beveelt de lidstaten van de Raad van Europa aan om voorafgaande vereisten voor de wettelijke erkenning van een wijziging van de registratie van het geslacht, met inbegrip van de vereisten die een aanpassing van fysieke aard inhouden, regelmatig aan een onderzoek te onderwerpen met het oog op het schrappen van abusieve vereisten (aanbeveling 20). De wijziging van de voornaam en het geslacht in officiële documenten moet snel, transparant en toegankelijk verlopen (aanbeveling 21). Niemand mag onderworpen worden aan een geslachtsaanpassende procedure zonder zijn of haar toestemming (aanbeveling 35).

Op 28 september 2011 nam het Europees Parlement een resolutie aan over seksuele geaardheid en genderidentiteit in het kader van de VN-Mensenrechtenraad. In die resolutie betreurt het Europees Parlement dat de rechten van holebi's en transseksuelen (LGBT) nog niet altijd volledig worden nageleefd in de Europese Unie, inclusief het recht op lichamelijke integriteit, het recht op een privé- en gezinsleven, het recht op vrijheid van meningsuiting, het recht op vergadering, het recht op non-discriminatie, de vrijheid van verkeer, met inbegrip van het recht op vrij verkeer voor stellen van hetzelfde geslacht en hun families, het recht op toegang tot preventieve gezondheidszorg, medische behandeling, en asielrecht (overweging 11).

Ook het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) volgt die tendens. Lange tijd heeft het EHRM zich niet uitgesproken over de voorwaarden van sterilisatie en geslachtsaanpassing.

In de arresten *Goodwin* tegen het Verenigd Koninkrijk en *I.* tegen het Verenigd Koninkrijk van 11 juli 2002, oordeelde het EHRM dat de lidstaten de verplichting hebben om het gewijzigde

transsexuelle, pour autant que cette personne ait subi une opération de réassignation sexuelle (CEDH, Goodwin c. Royaume-Uni, 11 juillet 2002, req. n° 28957/15, par. 91, et CEDH, I. c. Royaume-Uni, 11 juillet 2002, req. n° 25680/94, par. 73).

Cependant, plus récemment, le 10 mars 2015, la CEDH s'est à nouveau exprimée à ce sujet dans l'affaire YY c. Turquie. La CEDH a estimé que la condition de stérilisation pour les personnes transgenres était contraire aux droits de l'homme. La Cour a rendu un jugement dans l'affaire YY, à qui il avait été dit en 2005 en Turquie qu'il devait d'abord être stérile avant de subir une opération de changement de sexe. En 2013, YY recevait l'autorisation d'un tribunal turc pour se faire opérer. Aujourd'hui, la Cour considère que priver YY de l'accès à la chirurgie de changement de sexe est une violation de la vie privée du demandeur. L'arrêt a été adopté à l'unanimité.

(Pour plus de détails sur les évolutions internationales, voy. P. BORGHS, Les critères médicaux dans la loi relative à la transsexualité, étude de droit comparé menée pour le compte de l'Institut pour l'Egalité des Femmes et des Hommes, http://www.ilga-europe.org/sites/default/files/transsexualiteit_medische_criteria_fr_tcm336-2371881.pdf)

2. Évolutions dans d'autres pays

Un certain nombre de pays ont déjà supprimé la condition de stérilité et la réassignation sexuelle médicale obligatoire, parmi lesquels Malte, l'Argentine, l'Irlande, le Danemark, la Suède, l'Espagne, les Pays-Bas et la Norvège. Dans une série de pays, cette condition a été abrogée par des hautes juridictions, comme en Allemagne et en Italie.

À Malte, par exemple, le "Gender Identity, Gender Expression and Sex Characteristics Act", qui ne prévoit plus

geslacht van een transseksuele persoon juridisch te erkennen, voor zover die persoon een geslachtsaanpassende ingreep heeft ondergaan (EHRM 11 juli 2002, Goodwin t. Verenigd Koninkrijk, nr. 28957/15, par. 91, en EHRM, 11 juli 2002, I. t. Verenigd Koninkrijk, nr. 25680/94, par. 73).

Recent, op 10 maart 2015, sprak het EHRM zich hier evenwel opnieuw over uit in de zaak YY tegen Turkije. Het EHRM heeft geoordeeld dat de sterilisatie-eis voor transgenders inging tegen de mensenrechten. Het Hof velde een oordeel in de zaak van YY, die in 2005 in Turkije te horen had gekregen dat hij eerst onvruchtbaar moest zijn alvorens een geslachtsveranderende operatie te laten uitvoeren. In 2013 kreeg YY van een Turkse rechtbank de toestemming om zich te laten opereren. Nu oordeelt het Hof dat YY de toegang tot geslachtsveranderende chirurgie ontzeggen een schending is van de privacy van de eiser. Het arrest werd unaniem aangenomen.

(zie meer uitgebreid omtrent de internationale ontwikkelingen: P.BORGHS, De medische criteria in de wet betreffende de transseksualiteit – Rechtsvergelijkend onderzoek in opdracht van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, http://www.ilga-europe.org/sites/default/files/transseksualiteit_medische_criteria_tcm336-2371871.pdf)

2. Ontwikkelingen in andere landen

Een aantal landen hebben reeds de onvruchtbaarheidsvoorwaarde en de verplichte medische geslachtsaanpassing geschrappt, waaronder Malta, Argentinië, Ierland, Denemarken, Zweden, Spanje, Nederland en Noorwegen. In een aantal landen werd deze voorwaarde opgeheven door hogere rechtscollages, zoals in Duitsland en Italië.

Zo werd bv. in Malta in 2015 de "Gender Identity, Gender Expression and Sex Characteristics Act" goedgekeurd, waarin

de condition de stérilisation pour la reconnaissance juridique du changement de sexe, a été voté en 2015. Dorénavant, le changement de l'enregistrement du sexe est totalement fondé sur l'autodétermination.

L'Irlande a également voté le "Gender Recognition Act" en 2015, qui n'impose plus la stérilité comme condition au changement légal de sexe.

Il en va de même au Danemark depuis 2014. Dans ce pays, la loi prévoit cependant un délai de réflexion de 6 mois après la première demande de changement de l'enregistrement du sexe (sans stérilisation obligatoire), avant que la demande puisse être réitérée et que le changement de sexe puisse être reconnu. Cela permet aux personnes concernées de réfléchir à leur décision de changer de l'enregistrement du sexe et de disposer de temps pour examiner les conséquences radicales que cela implique.

Une série de pays posent comme condition qu'une personne doit avoir vécu dans le rôle de l'autre sexe pendant un délai déterminé, par exemple en Islande (1 an), en Suède (un certain temps), en Allemagne (3 ans), au Royaume-Uni (2 ans).

Dans certains pays, il est également exigé que la personne intéressée projette de continuer à vivre dans ce rôle sexuel (par exemple, au Royaume-Uni, en Suède, en Allemagne, aux Pays-Bas).

Différents pays demandent également des attestations d'experts, mais les constatations et les personnes qui doivent les effectuer varient.

Ainsi, il peut s'agir de l'attestation d'un psychologue ou d'un psychiatre et/ou d'un autre médecin expert ou encore du médecin traitant (par exemple, en Hongrie : médecin ou psychologue actif dans le domaine de la dysphorie de genre ; au Royaume-Uni : le médecin traitant). Généralement, les attestations sont

geen sterilisatievoorwaarde meer is opgenomen voor de juridische erkenning van de wijziging van de registratie van het geslacht. De wijziging van het geslacht is er nu volledig gebaseerd op zelfbeschikking.

Ook in Ierland werd in 2015 de Gender Recognition Act goedgekeurd, dewelke de onvruchtbaarheidsvoorwaarde niet meer stelt als voorwaarde om wettelijk van geslacht te wijzigen.

In Denemarken is dit ook het geval sinds 2014. De wet voorziet daar wel dat er na de eerste aanvraag tot wijziging van de registratie van het geslacht (zonder verplichte sterilisatie) een bedenktijd van 6 maanden moet worden doorlopen vooraleer de aanvraag kan worden vernieuwd en de wijziging van geslacht kan worden erkend. Op die manier wordt ervoor gezorgd dat betrokkenen stilstaan bij hun beslissing tot wijziging van de registratie van het geslacht en tijd hebben om na te denken over de verregaande gevolgen hiervan.

Een aantal landen stellen als voorwaarde dat een persoon gedurende een bepaalde termijn moet geleefd hebben in de rol van het andere geslacht, bv. in IJsland (1 jaar), Zweden (een zekere tijd), Duitsland (3 jaar), Verenigd Koninkrijk (2 jaar).

Er wordt ook in sommige landen vereist dat de betrokkene de intentie heeft om in die geslachtsrol te blijven leven (bv. Verenigd Koninkrijk, Zweden, Duitsland, Nederland).

Verschillende landen vragen ook attesten van deskundigen, waarbij zowel wat ze vaststellen als door wie de vaststelling dient te gebeuren verschilt.

Zo kan het gaan om een attest van een psycholoog of psychiater en/of een andere arts-deskundige dan wel van de behandelende arts (bv. Hongarije: arts of psycholoog werkzaam in het domein van genderdysforie; Verenigd Koninkrijk: de behandelende arts). De attesten worden meestal afgeleverd in teamverband (bv.

délivrées par une équipe (par exemple, un psychiatre, un endocrinologue et un psychologue en Islande ; au minimum un médecin et un psychologue au Portugal ; un médecin et un psychologue clinicien en Espagne).

Aux Pays-Bas, la déclaration doit émaner d'un "expert", plus particulièrement un médecin et un psychologue attachés à l'un des trois centres d'expertise qui existent actuellement dans ce pays pour les soins aux patients souffrant de dysphorie de genre.

Dans certains pays, par exemple, en Espagne, au Portugal, en Islande et au Royaume-Uni, un diagnostic de dysphorie de genre doit encore être posé par des experts médicaux.

D'autres pays ont choisi l'approche de l'autodétermination. Dans les attestations établies aux Pays-Bas, par exemple, l'accent est mis principalement sur l'information de la personne transgenre (article 28a du Code civil néerlandais). L'objectif n'est pas de déterminer par une personne qu'une autre a le sentiment d'appartenir à l'autre sexe, mais bien de savoir si elle sait ce qu'elle va faire et quelles en seront les conséquences. L'expert peut ne pas remettre la déclaration dans le seul cas où il a de bonnes raisons de douter de l'authenticité de la conviction durable en question.

3. Procédure

Vu la suppression des conditions médicales pour procéder à un changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance, il est nécessaire d'intégrer une série de garanties contre la fraude. Tant la tendance observée sur le plan des droits de l'homme que les évolutions qu'on peut constater à l'étranger dans ce domaine nous amènent à opter dans ce projet pour l'approche de l'autodétermination. Personne ne doit poser un diagnostic médical concernant l'identité de genre de la personne intéressée. Celle-ci décide elle-même comment elle se sent. Toutefois, afin de

een psychiater, endocrinoloog en een psycholoog in IJsland; minimum een arts en een psycholoog in Portugal; arts en klinisch psycholoog in Spanje).

In Nederland moet de verklaring komen van een 'deskundige', meer bepaald een arts en een psycholoog verbonden aan één van de drie expertisecentra patiëntenzorg inzake genderdysforie die er momenteel zijn in Nederland.

In sommige landen wordt er nog steeds een diagnose van genderdysforie vereist van medische deskundigen, bv. in Spanje, Portugal, IJsland, Verenigd Koninkrijk.

In andere landen opteert men voor de zelfbeschikking-benadering. In de attesten in Nederland bv. ligt de nadruk voornamelijk op de informatie en voorlichting van de transgender (art. 28a Nederlands Burgerlijk Wetboek). De bedoeling hiervan is niet dat een persoon over een andere beslist of deze zich voelt als behorende tot het andere geslacht, wel om te weten of hij weet wat hij gaat doen en wat de gevolgen ervan zijn. De deskundige mag de verklaring enkel niet afgeven indien hij een gegronde reden heeft om aan de echtheid van de bedoelde duurzame overtuiging te twijfelen.

3. Procedure

Gelet op de afschaffing van de medische voorwaarden om over te gaan tot een wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte is het noodzakelijk om een aantal waarborgen tegen fraude in te bouwen. Zowel de tendens in de mensenrechten als de ontwikkelingen op dit vlak in het buitenland, zorgen ervoor dat dit ontwerp opteert voor de benadering van de zelfbeschikking. Niemand hoeft een medische diagnose te stellen omtrent de genderidentiteit van de betrokkene. Deze beslist zelf hoe hij zich voelt. Om ervoor te zorgen dat deze evenwel voldoende

veiller qu'elle soit suffisamment informée sur toutes les conséquences juridiques, sociales et psychologiques d'un changement de l'enregistrement du sexe, le présent projet opte pour un temps de réflexion (selon le modèle danois) avant de pouvoir changer de sexe. Pendant ce délai de réflexion de trois mois au minimum, la personne intéressée aura le temps de s'informer auprès d'une organisation de transgenres agréée sur toutes les conséquences du changement de l'enregistrement du sexe dans son acte de naissance. Il s'agit uniquement d'une formalité d'information obligatoire, pas d'un diagnostic ni d'un jugement de valeur. Après le délai de réflexion, la personne intéressée doit présenter une attestation d'information à l'officier de l'état civil. La procédure est basée sur l'autodétermination, mais l'information (pendant le délai de réflexion) est obligatoire.

Outre le délai de réflexion, d'autres garanties sont encore insérées dans le texte afin de veiller à ce que la personne intéressée soit convaincue de son choix de changement de l'enregistrement du sexe, d'une part, et de prévenir la fraude, d'autre part.

Le procureur du Roi peut donner un avis au préalable (sur la question de savoir notamment s'il y a abus ou si le changement de l'enregistrement du sexe est contraire à l'ordre public) et, en cas d'avis négatif, l'officier de l'état civil doit refuser la demande. Le procureur du Roi peut également poursuivre la nullité par la suite pour ces raisons.

Autre garantie supplémentaire : la procédure inverse vers le sexe initial par le biais du tribunal de la famille. En effet, le changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance est en principe irrévocable. Toutefois, si dans des circonstances exceptionnelles un deuxième changement de l'enregistrement du sexe est souhaité, il faudra suivre une procédure plus lourde en ayant recours au tribunal.

Le tribunal compétent est le tribunal de la

ingelicht is omtrent alle juridische, sociale en psychologische gevolgen van een wijziging van de registratie van het geslacht opteert dit ontwerp voor een bedenktijd (naar Deens model) vooraleer er van geslacht kan worden gewijzigd. In de voorziene bedenktijd van minimum drie maanden heeft de betrokkene de tijd om zich te laten informeren door een erkende transgenderorganisatie over al de gevolgen van de wijziging van de registratie van het geslacht in zijn akte van geboorte. Het gaat enkel om een verplichte vorm van informatie, niet om een diagnose of waardeoordeel. De betrokkene dient hiervan na de bedenktijd een attest van voorlichting voor te leggen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand. De procedure is gebaseerd op zelfbeschikking, maar de voorlichting (tijdens de bedenktijd) is verplicht.

Naast de bedenktijd worden er nog andere waarborgen in de tekst ingebouwd om ervoor te zorgen dat de betrokkene overtuigd is van zijn keuze tot wijziging van de registratie van het geslacht enerzijds, en tegen fraude anderzijds.

De procureur des Konings kan voorafgaand advies geven (met name of er sprake is van misbruik of dat de wijziging van de registratie van het geslacht strijdig is met de openbare orde). De ambtenaar van de burgerlijke stand dient te weigeren bij negatief advies. Ook achteraf dient de procureur des Konings de nietigheid te vorderen om die redenen.

De terugkeerprocedure naar het oorspronkelijke geslacht via de familierechtbank is ook een bijkomende waarborg. In principe is de wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte immers onherroepelijk. Indien toch een tweede wijziging van de registratie van het geslacht gewenst is, zal dit via een zwaardere procedure via de rechtbank gebeuren.

De bevoegde rechtbank is de

famille (l'article 572bis du Code judiciaire reste inchangé) étant donné que le changement de sexe touche à l'état de la personne.

L'endroit où la déclaration a été faite détermine le tribunal territorialement compétent (article 628 du Code judiciaire).

Comme la procédure de recours contre un acte de changement de l'enregistrement du sexe est une action d'état, une communication obligatoire de celui-ci au ministère public est nécessaire.

Le jugement ou l'arrêt concernant l'acte de changement de l'enregistrement du sexe est transmis à l'officier de l'état civil du domicile de la personne qui a changé de sexe. Celui-ci le notifiera également aux autres officiers de l'état civil compétents.

La nouvelle procédure est également accessible aux mineurs non-émancipés de plus de 16 ans qui ont la capacité de discernement. Les enfants ont déjà conscience dès leur jeune âge que le sexe indiqué dans l'acte de naissance ne correspond pas à l'identité de genre vécue intimement et qu'ils voudraient appartenir à l'autre sexe. Vers le début de la puberté, ceux-ci ont déjà commencé à prendre des inhibiteurs de puberté et plus tard éventuellement des hormones sexuelles du sexe opposé. Par conséquent, il paraît logique qu'ils puissent franchir l'étape suivante à partir de l'âge de 16 ans.

Etant donné les répercussions considérables que le changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance peut avoir pour le mineur, le législateur a introduit deux conditions supplémentaires, à savoir la déclaration d'un pédopsychiatre et l'assistance des parents ou de son représentant.

familie (art. 572bis Ger. Wb., blijft ongewijzigd), gezien de wijziging van geslacht raakt aan de staat van de persoon.

De plaats van de aangifte bepaalt de territoriaal bevoegde rechtbank (art. 628 Ger. Wb.).

Gezien de beroepsprocedure tegen een akte van wijziging van de registratie van het geslacht een vordering van staat is, is een verplichte mededeling hiervan aan het openbaar ministerie noodzakelijk.

Het vonnis of arrest omtrent de akte van wijziging van de registratie van het geslacht wordt overgemaakt aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de woonplaats van de persoon die van geslacht wijzigde. Deze zal hiervan ook kennisgeven aan de andere bevoegde ambtenaren van de burgerlijke stand.

De nieuwe procedure wordt ook opengesteld voor niet-ontvoogde minderjarigen vanaf 16 jaar met onderscheidingsvermogen. Kinderen beseffen immers reeds op jonge leeftijd dat het geslacht vermeld in de akte van geboorte niet overeenstemt met hun innerlijk beleefde genderidentiteit. Rond het begin van de puberteit wordt er reeds gestart met puberteitsblokkers en later met cross-sex hormonen, dus het lijkt logisch dat de 'volgende' stap gezet kan worden vanaf 16-jarige leeftijd.

Gelet op de verregaande gevolgen van de wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte, worden er voor minderjarigen wel twee extra voorwaarde ingesteld, nl. een verklaring van een kinder- en jeugdpsychiater en bijstand van de ouders of zijn vertegenwoordiger.

4. Filiation

Dans l'actuelle loi du 10 mai 2007, outre la problématique sur l'existence des conditions médicales, la plus grande difficulté semble la question du règlement de la filiation des personnes transgenres.

Pour l'instant, il est prévu dans la loi qu'une personne ne peut changer de sexe que si, entre autres, elle n'est plus en état de concevoir des enfants selon son sexe précédent. Cette condition a été insérée principalement pour éviter que des problèmes ne se posent sur le plan de la filiation, c'est-à-dire pour empêcher qu'un homme transsexuel (une femme, selon le sexe mentionné dans l'acte de naissance, devenue entre-temps un homme) puisse encore mettre au monde des enfants ou qu'une femme transsexuelle (un homme, selon le sexe mentionné dans l'acte de naissance, devenu entre-temps une femme) puisse encore concevoir des enfants.

Si le point de départ est le sexe après le changement de l'enregistrement du sexe, un enfant né d'un homme transsexuel (une femme, selon le sexe mentionné dans l'acte de naissance devenue entre-temps un homme) aurait en effet deux pères juridiques et pas de mère juridique, ce qui, vu le principe "mater semper certa est" (la mère est la personne qui accouche de l'enfant) est contraire à notre droit de la filiation actuel. Un enfant né d'une femme transsexuelle (un homme, selon le sexe mentionné dans l'acte de naissance, devenu entre-temps une femme) serait donc génétiquement apparenté à un enfant dont elle ne peut pas être la mère juridique sur la base du même principe, puisqu'elle n'a pas accouché de l'enfant.

Partant du principe que la conception d'un enfant n'est plus possible après un changement de l'enregistrement du sexe, la loi déterminait à l'article 62bis, § 8, alinéa 2, du Code civil que les dispositions relatives à la filiation paternelle ne s'appliquaient pas à la personne de sexe masculin qui a fait une déclaration conformément à l'article 62bis

4. Afstamming

In de huidige wet van 10 mei 2007 wordt, naast het bestaan van de medische voorwaarden, de regeling van de afstamming van transgenders beschouwd als het grootste knelpunt.

Momenteel is er in de wet voorzien dat men slechts van geslacht kan veranderen in geval de betrokkene o.a. niet meer in staat is om kinderen te verwekken overeenkomstig het vorig geslacht. Deze voorwaarde werd voornamelijk ingevoerd om problemen op het vlak van de afstamming te vermijden, met name om te voorkomen dat een transman (vrouw volgens het geslacht vermeld in de akte van geboorte die ondertussen man is geworden) nog kinderen zou kunnen baren of een transvrouw (man volgens het geslacht vermeld in de akte van geboorte die ondertussen vrouw is geworden) nog kinderen zou kunnen verwekken.

Indien men zou uitgaan van het geslacht na de wijziging van de registratie van het geslacht, zou een kind geboren uit een transman (een vrouw volgens het geslacht vermeld in de akte van geboorte die ondertussen man is geworden) immers twee juridische vaders en geen juridische moeder hebben hetgeen, gelet op het 'mater semper certa est'-principe (de moeder is de persoon die van het kind bevalt) ingaat tegen ons huidige afstammingsrecht. Een kind geboren uit een transvrouw (een man volgens het geslacht vermeld in de akte van geboorte die ondertussen vrouw is geworden) zou dan genetisch verwant zijn met een kind, waar ze op basis van hetzelfde principe geen juridische moeder van kan zijn, daar ze niet van het kind bevallen is.

Ervan uitgaand dat het verwekken van een kind niet langer mogelijk is na een wijziging van de registratie van het geslacht, bepaalde de wet in artikel 62bis, § 8, 2de lid BW dat de bepalingen betreffende de vaderlijke afstamming niet van toepassing zijn op de persoon van het mannelijk geslacht die aangifte deed volgens artikel 62bis en waarvoor een

et pour laquelle un acte portant mention du nouveau sexe a été établi.

La circulaire du 1er février 2008 (*M.B.* 20 février 2008) du ministre de la Justice de l'époque formule les choses comme ceci : "Conformément au nouvel article 62bis, § 8, alinéa 2, du Code civil, les dispositions relatives à la filiation paternelle du livre Ier, titre VII, chapitre II, du Code civil ne s'appliquent pas à la personne de sexe masculin qui a fait une déclaration dès le moment où un acte portant mention du nouveau sexe a été établi même si l'officier de l'état civil n'inscrit pas l'acte. Une fois l'acte rédigé, la paternité ne peut plus être établie à l'égard du déclarant masculin, qui a déclaré appartenir au sexe féminin. Le déclarant de sexe masculin ne peut donc plus devenir père d'un enfant ni par présomption de paternité, ni par reconnaissance, ni par recherche de paternité. (...)

Après l'inscription ou la transcription du nouveau sexe dans le registre des actes de naissance, les nouveaux liens de filiation sont en principe établis conformément au nouveau sexe. Les règles de filiation maternelle sont applicables à l'égard du transsexuel qui adopte le sexe féminin. Les règles de filiation paternelle s'appliquent à l'égard du transsexuel qui adopte le sexe masculin."

Tout d'abord, la question de savoir à partir de quand les conséquences relatives à la filiation s'appliquent (établissement de l'acte provisoire ou inscription de l'acte dans les registres de l'état civil) n'est pas claire pour le moment. De plus, la loi n'a pas envisagé la possibilité que des enfants soient conçus avant, mais soient nés *après* le changement de l'enregistrement du sexe. Il n'a pas non plus été tenu compte de la possibilité de congeler le sperme, plus particulièrement du fait que des femmes transsexuelles (des hommes, selon le sexe mentionné

akte houdende vermelding van het nieuwe geslacht werd opgesteld.

De omzendbrief van 1 februari 2008 (*B.S.* 20 februari 2008) van de toenmalige minister van Justitie stelt het als volgt: "Krachtens het nieuwe artikel 62bis, § 8, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek zijn de bepalingen betreffende de afstamming van vaderschap vervat in boek I, titel VII, hoofdstuk II van het Burgerlijk Wetboek niet van toepassing vanaf het moment van de opmaak van een acte houdende vermelding van het nieuwe geslacht na aangifte door een mannelijke aangever, ook al schrijft de ambtenaar van de burgerlijke stand de acte niet in. Vanaf de opmaak van deze acte kan het vaderschap niet meer worden vastgesteld ten aanzien van de mannelijke aangever, die heeft verklaard tot het vrouwelijke geslacht te behoren. De mannelijke aangever kan dus geen vader van een kind meer worden, noch door vermoeden van vaderschap, noch door erkenning, noch door een onderzoek naar vaderschap. (...)

Na de inschrijving of overschrijving van het nieuwe geslacht in het geboorteregister worden nieuwe afstammingsbanden in principe vastgesteld overeenkomstig het nieuwe geslacht. T.a.v. de transseksueel die het vrouwelijke geslacht aanneemt, gelden de regels van de afstamming van moederszijde. T.a.v. een transseksueel die het mannelijke geslacht aanneemt, gelden de regels van de afstamming van vaderszijde."

Vooreerst is het momenteel onduidelijk vanaf wanneer de gevolgen betreffende de afstamming gelden (opmaken voorlopige acte of inschrijven van de acte in de registers van de burgerlijke stand). Daarnaast hield de wet geen rekening met de mogelijkheid dat er al kinderen werden verwekt vóór, maar geboren werden *na* de wijziging van de registratie van het geslacht. Evenmin werd rekening gehouden met de mogelijkheid tot het invriezen van sperma, meer bepaald met het feit dat transvrouwen (mannen volgens het geslacht vermeld in hun acte

dans leurs actes de naissance, devenus entre-temps des femmes) puissent encore concevoir des enfants avec leur propre sperme congelé après le changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance.

Par conséquent, la loi a fait naître des inégalités et l'application du droit de la filiation pour les transgenres est floue.

À cet égard, en effet, la disposition de l'article 62bis, § 8, alinéa 2, du Code civil rend le maintien des liens de filiations à l'égard d'une femme transsexuelle (un homme, selon le sexe mentionné dans l'acte de naissance, devenu entre-temps une femme) selon son sexe précédent absolument impossible, bien qu'un enfant puisse être conçu au moyen de matériel génétique issu du sexe précédent (masculin) (sperme congelé ou lorsqu'elle était encore un homme et naître après). Établir des liens de filiation selon le nouveau sexe n'est pas non plus possible étant donné qu'une femme transsexuelle ne pourra jamais accoucher. Si sa partenaire accouche, elle devra adopter l'enfant pour établir un lien de filiation juridique avec l'enfant, même si celui-ci lui est génétiquement apparenté.

En ce qui concerne les hommes transsexuels (les femmes, selon le sexe mentionné dans leur acte de naissance, devenues des hommes), une telle disposition relative à l'établissement de la filiation n'est pas prévue étant donné qu'un déclarant de sexe féminin ne pourra plus accoucher d'un enfant après le changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance (condition de stérilité), ce qui empêche également l'application de l'article 312, § 1er, du Code civil. Toutefois, la loi actuelle ne fait pas apparaître clairement si l'homme transsexuel (une femme, selon le sexe mentionné dans l'acte de naissance, devenue un homme) peut faire une reconnaissance paternelle si sa partenaire féminine accouche d'un enfant, tout comme un autre couple hétérosexuel chez qui une insémination de sperme

van geboorte die ondertussen vrouwen zijn geworden) met hun eigen ingevroren sperma nog kinderen kunnen verwekken na de wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte.

Bijgevolg heeft de wet ongelijkheden doen ontstaan en is de toepassing van het afstammingsrecht voor transgenders onduidelijk.

De bepaling van artikel 62bis, § 8, 2de lid BW zorgt er in dit opzicht immers voor dat het op absolute wijze onmogelijk is dat een transvrouw (een man volgens het geslacht vermeld in de akte van geboorte die ondertussen vrouw is geworden) nog een afstammingsband vestigt volgens het vorige geslacht, hoewel een kind verwekt kan zijn via genetisch materiaal voortkomend uit het vorig geslacht (man) (ingevroren sperma dan wel een kind verwekt toen hij nog man was, en nadien pas geboren). Volgens het nieuwe geslacht een afstammingsband vaststellen is evenmin mogelijk, aangezien een transvrouw nooit zal kunnen bevallen. Indien haar partner bevalt zal ze het kind moeten adopteren om een juridische afstammingsband met het kind vast te leggen, ook indien het genetisch met haar verwant is.

Voor wat transmannen (vrouwen volgens het geslacht vermeld in hun akte van geboorte die man zijn geworden) betreft, werd dergelijke bepaling omtrent de vaststelling van de afstamming niet voorzien, daar een vrouwelijke aangever niet langer in staat zal zijn om een kind te baren na wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte (onvruchtbaarheidsvoorwaarde), zodat art. 312, § 1 B.W. in geen geval zal kunnen spelen. Uit de huidige wet blijkt evenwel niet duidelijk of de transman (een vrouw volgens het geslacht vermeld in de akte van geboorte die man is geworden) een vaderlijke erkenning zou kunnen doen als diens vrouwelijke partner bevalt, net zoals een ander heteroseksueel koppel waarbij inseminatie met donorsperma wordt toegepast (wat ervoor zorgt dat sommige ambtenaren van de

d'un donneur est effectuée (ce qui entraîne que certains officiers de l'état civil l'acceptent et d'autres pas).

Vu le raisonnement du législateur selon lequel la conception d'enfants n'est plus possible après un changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance, la reconnaissance paternelle semble en principe ne pas pouvoir s'appliquer. Toutefois, la reconnaissance paternelle ne nécessite pas de preuve du lien biologique et comme le nouveau sexe sert de référence pour la filiation, on part souvent du principe que c'est tout de même possible. Ce dernier point crée donc une inégalité vis-à-vis des femmes transsexuelles (des hommes, selon le sexe mentionné dans leur acte de naissance, devenus entre-temps des femmes) qui ne peuvent établir la filiation que par le biais de l'adoption.

Toutes les pistes potentielles de règlement de la filiation après un changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance ont été étudiées. Il s'agit d'une situation complexe à laquelle il est difficile de faire face dans le cadre de notre droit de la filiation actuel.

Les Pays-Bas sont l'un des rares pays où le droit de la filiation est réglé pour les enfants nés après un changement de l'enregistrement du sexe. Ainsi, il est prévu à l'article 28c du Code civil néerlandais, d'une part, que le changement de l'enregistrement du sexe produit ses effets dès le moment de la mention du changement de l'enregistrement du sexe en marge de l'acte de naissance et, d'autre part, que si l'intéressé accouche d'un enfant après le changement de l'indication du sexe, c'est le sexe qu'il avait avant le changement qui sert de base pour l'application du droit de la filiation.

En d'autres termes, c'est uniquement pour l'homme transsexuel (une femme, selon le sexe mentionné dans l'acte de naissance, devenue un homme) qui accouche d'un enfant que le sexe initial

burgerlijke stand dit wel en andere dit niet aanvaarden).

Gelet op de redenering van de wetgever dat de verwekking van kinderen niet meer mogelijk is na wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte, lijkt de vaderlijke erkenning in principe niet te kunnen worden toegepast. Voor de vaderlijke erkenning moet er echter geen biologische band worden aangetoond, en aangezien er voor de afstamming verwezen wordt naar het nieuwe geslacht, wordt er vaak vanuit gegaan dat dit toch mogelijk is. Dit laatste creëert dan een ongelijkheid tegenover transvrouwen (mannen volgens het geslacht vermeld in hun akte van geboorte die ondertussen vrouwen zijn geworden) die enkel via adoptie een afstammingsband kunnen vaststellen.

Alle mogelijke pistes voor de regeling van de afstamming na een wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte werden onderzocht. Het gaat om een complexe situatie die binnen ons huidig afstammingsrecht moeilijk valt op te vangen.

Nederland is één van de weinige landen waar het afstammingsrecht wordt geregeld voor de kinderen geboren na een wijziging van de registratie van het geslacht. Zo wordt er in artikel 28c van het Nederlands Burgerlijk Wetboek enerzijds voorzien dat de wijziging van de registratie van het geslacht zijn gevolgen heeft vanaf het ogenblik van de kantmelding van de wijziging van de registratie van het geslacht aan de akte van geboorte, en anderzijds dat er, indien de betrokkene na de wijziging van de vermelding van het geslacht een kind baart, voor de toepassing van het afstammingsrecht wordt uitgegaan van het geslacht dat deze voor de wijziging had.

M.a.w., enkel voor de transman (een vrouw volgens het geslacht vermeld in de akte van geboorte die man is geworden) die van een kind bevalt geldt nog het oorspronkelijk geslacht (en wordt deze

s'applique (et donc l'homme transsexuel est la mère juridique de l'enfant), tandis que c'est le nouveau sexe qui compte pour tous les autres cas. Le règlement de la filiation dans le présent projet est dès lors inspiré du système néerlandais.

5. Changement de prénom

Outre le changement de l'enregistrement du sexe à mentionner dans l'acte de naissance, le changement de prénom constitue également un point important pour les personnes transgenres. Vu l'assouplissement de la procédure pour le changement de l'enregistrement du sexe dans les actes de l'état civil, il est logique que le changement de prénom pour les personnes transgenres soit expurgé des conditions médicales.

Jusqu'à présent, le changement de prénom sur base de la procédure applicable aux personnes transgenres (au tarif réduit), nécessite qu'une thérapie hormonale de substitution soit ou ait été subie afin d'induire les caractéristiques sexuelles physiques du sexe auquel il ou elle a la conviction d'appartenir et que le changement de prénom soit une donnée essentielle dans l'inversion de rôle (outre le fait d'avoir la conviction d'appartenir à l'autre sexe que celui mentionné dans l'acte de naissance). Comme le changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance est basé sur le principe de l'autodétermination, le changement de prénom est également assoupli et adapté.

Le présent projet n'exige plus qu'une déclaration sur l'honneur de la conviction que le sexe indiqué dans l'acte de naissance ne correspond plus à l'identité de genre vécue intimement.

Toutefois, afin d'éviter de multiples changements de prénom sur base de ce motif lié au sexe, le législateur introduit deux autres formes de restriction. D'une part, le nouveau prénom doit être conforme au nouveau sexe choisi et, d'autre part, on ne peut changer de

dus juridique moeder van het kind), terwijl voor alle overige gevallen het nieuwe geslacht van toepassing is. De regeling van de afstamming in dit ontwerp is dan ook geïnspireerd op het Nederlands systeem.

5. Voornaamswijziging

Naast de wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte, is ook de voornaamswijziging een belangrijk gegeven voor transgenders. Uit de versoepeling van de procedure voor de wijziging van de registratie van het geslacht in de akten van de burgerlijke stand vloeit logischerwijze voort dat ook de voornaamswijziging voor transgenders wordt ontdaan van de medische voorwaarden.

Tot nu toe is voor de voornaamswijziging op basis van de procedure voor transgenders (aan het verminderd tarief) vereist dat een hormonale substitutietherapie wordt of werd ondergaan, teneinde de lichamelijke geslachtskenmerken van het geslacht waartoe hij of zij overtuigd is te behoren te induceren, alsook dat de voornaamsverandering een essentieel gegeven is bij de rolomkering (naast de overtuiging te hebben tot het andere geslacht te behoren dan datgene vermeld in de akte van geboorte). Daar de wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte wordt gebaseerd op het principe van de zelfbeschikking, wordt ook de voornaamswijziging versoepeld en aangepast.

In dit ontwerp wordt nog slechts een verklaring op eer geëist van de overtuiging dat het geslacht op de akte van geboorte niet langer overeenkomt met de innerlijk beleefde genderidentiteit.

Om evenwel te voorkomen dat er verschillende keren om deze reden van voornaam wordt gewijzigd, worden er twee beperkingen ingevoerd. Enerzijds dat de nieuwe voornaam in overeenstemming moet zijn met het nieuw gekozen geslacht, anderzijds dat men

prénom sur base de ce motif qu'une seule fois. Ensuite, seule la procédure de changement de prénom ordinaire (au tarif normal) est encore possible, telle qu'elle est ouverte à toute personne.

Il devient également plus facile aux mineurs non émancipés de changer de prénom, car c'est pour eux une démarche importante dans leur recherche de leur identité de genre. Dès l'âge de 12 ans, ils pourront introduire une demande de changement de prénom, avec l'assistance de leurs parents ou de leur représentant légal. Si ses parents ou son représentant légal le refusent, le mineur pourra également s'adresser lui-même au tribunal de la famille, pour qu'il aura une autorisation de changer de prénom avec l'assistance d'un tuteur ad hoc.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 1er

Cet article définit la base constitutionnelle de compétence.

CHAPITRE 1er

Modifications du Code civil

Art. 2.

Sur la base de l'actuel article 45, toute personne peut se faire délivrer par les dépositaires des registres de l'état civil des extraits des actes inscrits dans ces registres. Dans ces extraits, il n'est fait mention de la filiation des personnes que les actes concernent mais parfois on y reprend l'historique.

Seules les autorités publiques, la personne que l'acte concerne, son conjoint ou son conjoint survivant, son représentant légal, ses ascendants, ses descendants, ses héritiers, leur notaire et leur avocat peuvent obtenir une copie conforme d'un acte de l'état civil datant de moins de cent ans ou un extrait de l'acte mentionnant la filiation des personnes

slechts één maal om deze reden van voornaam kan wijzigen. Nadien is enkel nog de normale procedure tot voornaamswijziging mogelijk (aan het gewone tarief), zoals die voor iedereen openstaat.

Ook voor de niet-ontvoogde minderjarigen wordt het makkelijker om van voornaam te wijzigen, gezien dit voor hun een belangrijke stap is in hun zoektocht naar hun genderidentiteit. Vanaf twaalf jaar kunnen ze, met bijstand van zijn ouders of de wettelijke vertegenwoordiger, een verzoek tot voornaamswijziging vragen. Indien zijn ouders of zijn wettelijke vertegenwoordiger dit weigeren, kan de minderjarige ook zelf naar de familierechtbank stappen om een machtiging te verkrijgen om zijn voornaam te wijzigen met bijstand van een voogd ad hoc.

ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 1

Dit artikel bepaalt de constitutionele bevoegdheidsgrondslag.

HOOFDSTUK 1

Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek

Art. 2

Op basis van het huidig artikel 45 kan eenieder zich door de bewaarders van de registers van de burgerlijke stand uittreksels doen afgeven uit de akten die in deze registers zijn ingeschreven. In die uittreksels wordt geen melding gemaakt van de afstamming van de personen op wie de akten betrekking hebben, doch soms wel de historiek.

Alleen de openbare overheden, de persoon op wie de akte betrekking heeft, zijn echtgenoot of overlevende echtgenoot, zijn wettelijke vertegenwoordiger, zijn bloedverwanten in de opgaande lijn of nederdalende lijn, zijn erfgenamen, hun notaris en hun advocaat kunnen een eensluidend afschrift verkrijgen van een akte van de burgerlijke

que l'acte concerne.

Vu la protection de la vie privée des personnes transgenres, il est expressément prévu au paragraphe 3 que les extraits d'actes de personnes qui ont changé de sexe (dans lesquels est mentionné l'historique) peuvent être délivrés uniquement sans mention du changement de l'enregistrement du sexe.

Pour ce qui est des copies littérales, le cercle de personnes est réduit à l'intéressé même, son représentant légal, ses héritiers, leur notaire et leur avocat. Les autorités publiques peuvent en obtenir une copie conforme dans la mesure où il est établi que cela s'avère nécessaire en raison de motifs liés à l'état de la personne.

Auparavant, le fait que plusieurs personnes pouvaient voir l'historique du changement de l'enregistrement du sexe était parfois ressenti comme un problème. C'est pour cette raison qu'un troisième paragraphe est ajouté dans l'article 45.

L'ajout des mots "Sous réserve du paragraphe 3" dans le premier paragraphe veille à ce que même le tribunal, conformément à l'article 45, § 3, ne puisse pas autoriser l'exécution de recherches généalogiques ou la délivrance d'extraits ou de copies avec mention du changement de l'enregistrement du sexe dans le cadre de recherches scientifiques, historiques ou d'un intérêt d'une autre nature concernant des personnes qui ont changé de sexe. Si l'autorisation a été donnée par le tribunal pour une année déterminée, par exemple, les recherches peuvent être effectuées conformément au nouveau paragraphe 3 de l'article 45 du C.civ.

En ce qui concerne la délivrance d'extraits et de copies, il convient de rappeler que les extraits visent en particulier à établir l'état des personnes qui figurent dans les actes. L'extrait est un résumé de l'acte de

stand die minder dan honderd jaar oud is, dan wel een uittreksel uit de akte met de afstamming van de personen op wie de akte betrekking heeft.

Gelet op de privacy van transgenders wordt uitdrukkelijk in paragraaf 3 bepaald dat uittreksels (met historiek) uit akten van personen die van geslacht zijn gewijzigd enkel zonder vermelding van de wijziging van de registratie van het geslacht mogen worden afgeleverd.

Wat de letterlijke afschriften betreft, wordt de kring van personen beperkt tot de betrokkene zelf, zijn wettelijke vertegenwoordiger, zijn erfgenamen, hun notaris en hun advocaat. De openbare overheden kunnen een eensluidend afschrift verkrijgen voor zover wordt aangetoond dat dit noodzakelijk is om redenen die verband houden met de staat van de persoon.

Voorheen werd het soms als een probleem ervaren dat meerdere personen de historiek van de wijziging van de registratie van het geslacht konden zien. Om die reden wordt er een derde paragraaf toegevoegd aan artikel 45.

De toevoeging 'onder voorbehoud van § 3' in de eerste paragraaf zorgt ervoor dat ook de rechtbank, overeenkomstig artikel 45, § 3, geen goedkeuring kan geven om genealogische opzoeken te laten verrichten of uittreksels met vermelding van de wijziging van de registratie van het geslacht of afschriften te laten afgeven om redenen van wetenschappelijk, historisch of een ander belang van personen die van geslacht zijn gewijzigd. Indien de machtiging door de rechtbank werd gegeven voor bv. een bepaald jaar, kunnen de opzoeken plaatsvinden overeenkomstig de nieuwe paragraaf 3 van artikel 45 BW.

Wat de afgifte van uittreksels en afschriften betreft, moet eraan worden herinnerd dat uittreksels er in het bijzonder op gericht zijn de staat van de personen die in de akten figureren aan te

l'état civil qui en reprend les données essentielles. En principe, il intégrera les nouvelles données (actuelles) sans renvoyer de quelque manière que ce soit à la situation initiale.

Pour ce qui est des intérêts des autres personnes que l'acte concerne éventuellement, il a été prévu dans la circulaire relative à la transsexualité qu'il convient également de prendre en considération leurs intérêts légitimes.

Vu la finalité des extraits, à savoir la preuve de l'état actuel de la personne, la mention de l'ancienne situation ne peut en aucun cas être acceptée.

Art. 3.

Cet article détermine la procédure d'élaboration de l'acte de changement de l'enregistrement du sexe.

La procédure actuelle, instaurée par la loi du 10 mai 2007 relative à la transsexualité, n'est plus conforme aux droits de l'homme. C'est dans cette optique que le gouvernement souhaite instaurer une procédure de changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance plus souple qui permet de modifier l'acte de naissance et les autres actes de l'état civil de l'intéressé.

Le premier paragraphe définit le champ d'application de la procédure de changement de l'enregistrement du sexe. Ainsi, tout Belge ou tout étranger inscrit aux registres de la population peut aisément faire une déclaration de changement de l'enregistrement du sexe devant l'officier de l'état civil, sans devoir satisfaire encore aux strictes conditions de réassignation sexuelle médicale ou de stérilisation en vigueur jusqu'à présent.

Il s'agit seulement de la conviction de

tonen. Uittreksels zijn een samenvatting van de akte van de burgerlijke stand waarin de essentiële gegevens ervan worden overgenomen. In beginsel zal een uittreksel de nieuwe (actuele) gegevens opnemen zonder enige verwijzing naar de oorspronkelijke toestand.

Wat de belangen betreft van de andere personen op wie de akte eventueel betrekking heeft, werd in de omzendbrief betreffende de transseksualiteit voorzien dat er ook rekening moet worden gehouden met hun gerechtvaardigde belangen.

Gelet op het doel van de uittreksels, namelijk het bewijs van de actuele staat van de persoon, kan het vermelden van de oude toestand in geen geval worden aanvaard.

Art. 3

Dit artikel bepaalt de procedure tot opmaak van de akte van wijziging van de registratie van het geslacht.

De huidige procedure, ingevoerd bij de wet van 10 mei 2007 betreffende de transseksualiteit, is niet langer in overeenstemming met de mensenrechten. Om die reden wenst de regering een soepelere procedure tot wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte in te stellen die toelaat de akte van geboorte en de andere akten van de burgerlijke stand van de betrokkene te wijzigen.

De eerste paragraaf bepaalt het toepassingsgebied van de procedure tot wijziging van de registratie van het geslacht. Zo kan elke Belg of elke in de bevolkingsregisters ingeschreven vreemdeling op een soepele wijze aangifte doen van wijziging van de registratie van het geslacht bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, zonder nog aan de tot nu toe bestaande strenge voorwaarden van medische geslachtsaanpassing of de sterilisatie te moeten voldoen.

Het gaat om enkel de overtuiging van de

l'intéressé que le sexe indiqué dans l'acte de naissance ne correspond pas à son identité de genre vécue intimement, sans qu'il faille encore établir le moindre diagnostic médical.

La procédure est accessible aux mineurs non-émancipés de plus de 16 ans doués de discernement. Auparavant, il n'existait pas de limite d'âge pour le changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance, mais de facto, il était impossible d'achever le processus en tant que mineur puisque, en principe, les opérations de changement de sexe ne pouvaient avoir lieu avant que la personne n'ait atteint l'âge de 18 ans.

Puisque le processus que les enfants transgenres doivent endurer est long et qu'ils ont commencé à prendre des inhibiteurs de puberté dès le début de celle-ci et par la suite des hormones sexuelles du sexe opposé, il paraît logique qu'ils puissent franchir l'étape suivante de leur processus de transition, sans devoir attendre l'âge de la majorité.

Etant donné les répercussions considérables que le changement de l'enregistrement du sexe peut avoir pour le mineur, on exige la satisfaction de deux conditions supplémentaires. D'un côté, on exige une déclaration d'un pédopsychiatre qui confirme que la personne a la conviction constante que le sexe mentionné dans son acte de naissance ne correspond pas à son identité de genre vécue intimement. L'intervention du psychiatre n'a pas pour but d'établir un diagnostic mais uniquement de confirmer la volonté réfléchie et exprimée sans contrainte du mineur doté de capacité de discernement. Cette attestation doit émaner du psychiatre traitant, qui suit l'enfant depuis le début du processus.

Par ailleurs, l'assistance des parents ou du représentant légal est également exigée. Si ceux-ci refusent d'assister le mineur, il peut se faire autoriser par le tribunal à poser cet acte avec l'assistance d'un tuteur ad hoc, pour autant que le tribunal de la famille estime ce refus

betrokkene dat het geslacht opgenomen in de akte van geboorte niet overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit, zonder dat hier enige medische diagnose aan te pas komt.

De procedure wordt ook opengesteld voor niet-ontvoogde minderjarigen met onderscheidingsvermogen vanaf 16 jaar. Voorheen werd er geen leeftijdsbeperking ingesteld voor de wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte, maar de facto was het onmogelijk de procedure te voltooien als minderjarige, daar geslachtsoperaties normaliter niet werden uitgevoerd voor de leeftijd van 18 jaar.

Gelet op het lange proces dat transgenderkinderen doormaken, en dat start met het nemen van puberteitsblokkers en later cross-sex hormonen, lijkt het logisch dat ze ook de 'volgende' stap kunnen nemen in hun transitieproces, zonder daarvoor hun meerderjarigheid te moeten afwachten.

Gelet op de verregaande gevolgen van de wijziging van de registratie van het geslacht worden er evenwel twee extra voorwaarden geëist voor minderjarigen. Zo wordt er enerzijds een verklaring van een kinder- en jeugdpsychiater verlangd die bevestigt dat de betrokkene de voortdurende overtuiging heeft dat het geslacht in zijn akte van geboorte niet overeenstemt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit. De tussenkomst van de psychiater heeft niet tot doel om een diagnose te vellen, maar enkel de weloverwogen en zonder druk geuite wil van de minderjarige met onderscheidingsvermogen te bevestigen. Het gaat om een attest van zijn behandelende arts-psychiater, die hem gedurende een hele tijd heeft opgevolgd.

Daarnaast is ook de bijstand van de ouders of de wettelijke vertegenwoordiger geëist. Indien deze weigeren de minderjarige bij te staan, kan deze zich door de familierechtbank laten machtigen om de handeling te stellen met een voogd ad hoc, voor zover de familierechtbank de

infondé.

L'officier de l'état civil vérifie que les conditions ont été remplies (attestation du psychiatre, assistance des parents ainsi que les autres conditions à remplir pour tout demandeur) et apprécie la capacité de discernement du mineur.

Le deuxième paragraphe traite de la compétence territoriale de l'officier de l'état civil, à savoir celui de la commune où l'intéressé est inscrit dans les registres de la population.

Le Belge qui n'est pas inscrit dans le registre de la population doit indiquer à quelle adresse il peut être informé d'un refus de l'officier de l'état civil.

Le contenu de la déclaration que l'intéressé doit faire est déterminé au troisième paragraphe de cet article.

L'approche retenue est celle du consentement éclairé, cadre dans lequel l'information à l'intéressé occupe donc une place centrale.

Pour éviter que l'intéressé fasse cette déclaration de manière irréfléchie et sans être correctement informé sur les conséquences du changement de l'enregistrement du sexe, le texte a intégré quelques garanties.

L'intéressé doit déclarer qu'il est convaincu depuis longtemps que le sexe indiqué dans son acte de naissance ne correspond pas à son identité de genre vécue intimement, qu'il effectue cette déclaration en âme et conscience et qu'il souhaite les conséquences juridiques et administratives qu'entraîne ce changement de l'enregistrement du sexe dans son acte de naissance.

En effet, il s'agit en principe d'une procédure irrévocable, aux conséquences importantes.

weigerings ongegrond acht.

De ambtenaar van de burgerlijke stand gaat na of de voorwaarden vervuld zijn (attest psychiater, bijstand ouders alsook de overige voorwaarden die voor iedereen gelden) en oordeelt over het onderscheidingsvermogen van de minderjarige.

De tweede paragraaf gaat in op de territoriale bevoegdheid van de ambtenaar van de burgerlijke stand, met name deze van de gemeente waar de betrokkene is ingeschreven in de bevolkingsregisters.

De Belg die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven, moet aangeven op welk adres hij van een weigering van de ambtenaar van de burgerlijke stand in kennis kan worden gesteld.

De inhoud van de verklaring die de betrokkene dient af te leggen wordt bepaald in de derde paragraaf van dit artikel.

Er wordt uitgegaan van de informed-consent benadering, waarbij de informatie aan de betrokkene aldus centraal staat.

Om te voorkomen dat de betrokkene lichtzinnig en zonder correct geïnformeerd te zijn over de gevolgen van de wijziging van de registratie van het geslacht deze verklaring zou afleggen, worden er enkele waarborgen in de tekst ingebouwd.

De betrokkene dient te verklaren dat hij er al een hele tijd van overtuigd is dat het geslacht vermeld in zijn akte van geboorte niet overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteiten dat hij ook de administratieve en juridische gevolgen wenst die deze wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte met zich meebrengt ..

Het gaat immers om een in principe onherroepelijke procedure, met belangrijke gevolgen.

Une fois cette déclaration faite, l'officier de l'état civil insiste sur le caractère en principe irrévocable de la procédure.

Il informe également l'intéressé de la suite de la procédure, des conséquences administratives (passeport, carte d'identité,...) et lui remet une brochure d'information. Le ministre de la Justice et le ministre qui a l'Egalité des chances dans ses attributions rédigent cette brochure d'information.

Une circulaire exposera les conséquences administratives de cette procédure aux officiers de l'état civil.

L'officier de l'état civil prend acte de la déclaration et délivre un accusé de réception à l'intéressé.

L'officier de l'état civil porte également la déclaration à la connaissance du procureur du Roi.

Cette communication au procureur du Roi est un moyen de protection contre la fraude (à l'identité) ou des déclarations problématiques (faites par exemple par des personnes recherchées par la justice ou qui veulent changer de sexe uniquement pour pouvoir bénéficier de certains avantages réservés à l'autre sexe).

Le procureur du Roi a trois mois pour rendre un avis, pour cause d'abus ou de contrariété à l'ordre public. Si l'avis n'est pas émis en temps utile, il est réputé favorable.

Après un délai de réflexion d'au minimum trois mois et d'au maximum six mois après la délivrance de l'accusé de réception, l'intéressé doit réitérer sa déclaration et remettre une attestation d'information à l'officier de l'état civil.

L'attestation d'information, datant d'au moins 14 jours et n'excédant pas un an dont le Roi arrêtera un modèle, doit être délivrée par une organisation de

Na het afleggen van deze verklaring benadrukt de ambtenaar van de burgerlijke stand de in beginsel onherroepelijkheid van de procedure.

Hij licht de betrokkene ook in over het verdere verloop van de procedure, de administratieve gevolgen ervan (paspoort, identiteitskaart,...) en overhandigt hem een informatiebrochure. De minister van Justitie en de minister bevoegd voor gelijke kansen stellen deze informatiebrochure op.

In een omzendbrief zullen de administratieve gevolgen van deze procedure aan de ambtenaren van de burgerlijke stand worden uitgelegd.

De ambtenaar neemt akte van de verklaring en levert hiervan een ontvangstbewijs af aan de betrokkene.

De ambtenaar van de burgerlijke stand doet ook melding van het afleggen van de verklaring aan de procureur des Konings.

Deze mededeling aan de procureur des Konings is een middel ter bescherming tegen (identiteits-)fraude of problematische verklaringen (bv. van personen die worden gezocht door het gerecht of personen die enkel van geslacht willen wijzigen om van bepaalde voordelen voorbehouden voor het andere geslacht te kunnen genieten).

De procureur des Konings heeft drie maanden de tijd om een advies af te leveren, wegens misbruik of strijdigheid met de openbare orde. Indien niet tijdig een advies wordt uitgebracht wordt dit geacht positief te zijn.

Na een bedenktijd van ten vroegste drie maanden en ten laatste zes maanden na afgifte van het ontvangstbewijs dient de betrokkene zijn verklaring te herhalen, evenals een attest van voorlichting te overhandigen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Het attest van voorlichting van minimum 14 dagen en maximum 1 jaar oud waarvan de Koning een model zal bepalen, moet worden afgeleverd door

transgenres agréée.

En ayant recours à un délai de 14 jours, le législateur cherche à s'assurer qu'il y a eu un certain délai de réflexion après avoir reçu l'information de la part de l'organisation de transgenres.

Le législateur a privilégié l'option de faire établir une attestation d'information par une organisation de transgenres agréée par les autorités compétentes et non nécessairement par des experts médicaux. Si, dans le cas où cela s'avère nécessaire, un médecin ou un psychologue était choisi comme canal d'information est aussi une possibilité. Les personnes transgenres peuvent également se renseigner déjà aujourd'hui auprès d'organisations de transgenres agréées, sans avoir un effet stigmatisant.

Au sens de la présente loi, il faut entendre par organisations des transgenres reconnues, les organisations qui s'adressent aux personnes transgenres et qui sont subsidiées ou ont été subsidiées par l'autorité fédérale ou par les Communautés. A l'heure actuelle, il n'y a pas encore d'organisations « reconnues » officiellement. La circulaire sera adaptée pour signaler l'existence de nouvelles associations subsidiées.

A l'heure actuelle, il devrait s'agir de çavaria, du point info Transgender et de Belgium Pride en ce qui concerne la Communauté flamande et de Genres pluriels en ce qui concerne la Communauté française

Bien entendu, l'intention n'est pas, si le subsidie de ces organisations disparaît, d'empêcher qu'aucune organisation ne soit encore compétente pour délivrer cette attestation d'information. C'est la raison pour laquelle la circulaire sera actualisée si nécessaire.

een erkende transgenderorganisatie.

De bedoeling van de minimumtermijn van 14 dagen is om te voorzien in een zekere termijn van reflectie na het verkrijgen van de voorlichting door de transgenderorganisatie.

De wetgever heeft ervoor gekozen om het attest van voorlichting te laten opmaken door een door de bevoegde autoriteiten erkende transgenderorganisatie, en niet noodzakelijk door medische deskundigen. Indien in het geval waar dit nodig blijkt een arts of een psycholoog zou gekozen worden als voorlichtingsmedium kan dit ook. Bij erkende transgendersorganisaties kunnen transgenderpersonen ook vandaag al terecht voor informatie zonder dat ze een stigmatiserend effect hebben.

Onder erkende transgenderorganisaties in de zin van deze wet worden de organisaties verstaan die zich richten tot transgenders en door de federale overheid of de Gemeenschappen worden of werden gesubsidieerd. Momenteel is er immers geen enkele organisatie officieel 'erkend'. De omzendbrief zal aangepast worden om het bestaan van nieuwe gesubsidieerde verenigingen te signaleren.

Momenteel zou het gaan om çavaria, Transgender infopunt en Belgian Pride voor de Vlaamse Gemeenschap, en Genres pluriels voor de Franse Gemeenschap.

Het is uiteraard niet de bedoeling dat, wanneer de subsidie van deze organisaties wegvalt, geen enkele organisatie nog bevoegd zal zijn om het attest van voorlichting af te leveren. Om die reden zal de omzendbrief bijgewerkt worden indien nodig.

L'attestation d'information n'a pas pour objectif de poser un quelconque diagnostic ou de porter un jugement de valeur. Le point de départ est en effet l'autodétermination de l'intéressé. L'accent est placé sur l'information de la personne transgenre (approche du consentement éclairé). L'objectif est que l'intéressé sache ce qu'il va faire et quelles en seront les conséquences. Il doit avoir conscience de l'importance de la décision ainsi que de son caractère en principe irrévocable, des effets juridiques et de la portée sociale du changement de sexe.

L'intervention d'une organisation de transgenres agréée par les autorités compétentes n'est donc pas dictée ici par le fait que la dysphorie de genre serait une anomalie médicale ou un trouble. Elle ne doit pas déterminer quelle est l'identité de genre de l'intéressé, c'est lui qui la détermine (autodétermination). Son intervention se limite à un devoir d'information sur les conséquences juridiques, sociales et psychologiques au quotidien de la vie dans l'autre sexe.

L'intention n'est pas que les organisations de transgenres agréées expliquent toutes les conséquences juridiques et administratives d'un changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance mais bien qu'elles parcourent d'un point de vue pratique avec l'intéressé la brochure d'information rédigée par les ministres compétents.

Cette intervention n'est pas de nature à occasionner une surcharge de travail puisqu'elle est conforme aux statuts de l'association qui doit veiller à la protection des intérêts des personnes transgenres.

Le fait que cette information a été donnée doit ressortir de l'attestation afin que ce soit évident pour l'officier de l'état civil.

Het attest van voorlichting heeft niet tot doel om enige diagnose te stellen of een waardeoordeel te bevatten. Er wordt immers uitgegaan van de zelfbeschikking van de betrokkene. De nadruk ligt op de informatie en voorlichting van de transgender (informed consent-benadering). De bedoeling is dat de betrokkene weet wat hij gaat doen en wat de gevolgen ervan zijn. Hij moet het belang van de beslissing beseffen, net als het in beginsel onherroepelijke karakter, de rechtgevolgen en de maatschappelijke draagwijdte van de geslachtwijziging.

De tussenkomst van een door de bevoegde autoriteiten erkende transgenderorganisatie is hier dus niet ingegeven door het feit dat genderdysforie een medische afwijking of een stoornis zou zijn. Ze moet niet bepalen wat de genderidentiteit van de betrokkene is; dat doet de betrokkene zelf (zelfbeschikking). De tussenkomst beperkt zich tot een voorlichtingsplicht over de juridische, sociale en psychologische gevolgen in van het dagelijks leven in het andere geslacht.

Het is niet de bedoeling dat de transgenderorganisaties alle juridische en administratieve gevolgen van een wijziging van de registratie van het geslacht in de geboorteakte toelichten, maar wel dat zij samen met de betrokkene de door de bevoegde ministers opgestelde informatiebrochure overlopen vanuit een praktisch oogpunt.

Deze tussenkomst is niet van die aard een bijkomende werklast te veroorzaken omdat ze in overeenstemming is met de statuten van de vereniging die moet waken over de bescherming van de belangen van de transgenders.

Het feit dat deze voorlichting is gegeven moet voortvloeien uit het attest, zodat dit duidelijk is voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.

L'organisation de transgenres agréée refuse de délivrer l'attestation d'information si l'intéressé a refusé de tenir compte de l'information.

Dans la mesure où le procureur du Roi n'a pas émis d'avis négatif, l'officier de l'état civil établit un acte de changement de l'enregistrement du sexe pour autant que toutes les conditions soient respectées et que la personne donne son assentiment. L'intéressé remet à cette occasion une déclaration qui indique que le sexe mentionné dans son acte de naissance ne correspond pas à son identité de genre vécue intimement, qu'il est conscient des conséquences juridiques et administratives que ce changement de sexe entraînera, et qu'il est conscient du caractère en principe irrévocable du changement de l'enregistrement du sexe. L'officier de l'état civil reçoit cette déclaration et contrôle la validité de l'attestation d'information avant d'établir l'acte. En cas d'avis négatif ou d'autres conditions non remplies, il refuse d'établir un acte.

L'officier de l'état civil ne peut pas refuser pour un motif personnel ou de conviction.

Après avoir rédigé l'acte, il mentionne le changement de l'enregistrement du sexe en marge des actes de l'état civil de l'intéressé ou il en informe l'officier de l'état civil compétent.

En effet, une réaffectation sexuelle a des conséquences non seulement pour l'acte de naissance, mais également pour les autres actes de l'état civil établis (notamment l'acte de mariage), qui doivent être émarginés.

Ces actes ne se conservent pas forcément auprès de l'officier de l'état civil qui a établi l'acte de changement de

De erkende transgenderorganisatie weigert het attest van voorlichting af te leveren indien de betrokkene heeft geweigerd om rekening te houden met de voorlichting.

Voor zover er geen negatief advies werd afgeleverd door de procureur des Konings stelt de ambtenaar van de burgerlijke stand een akte van wijziging van de registratie van het geslacht op voor zover alle voorwaarden zijn nageleefd en de persoon vrij toestemt. De betrokkene overhandigt hierbij een verklaring met vermelding dat het geslacht vermeld in zijn akte van geboorte niet overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit, dat hij zich bewust is van de administratieve en juridische gevolgen die deze wijziging van de registratie van het geslacht met zich meebrengt alsook dat hij zich bewust is van het in beginsel onherroepelijke karakter van de wijziging van de registratie van het geslacht. De ambtenaar van de burgerlijke stand ontvangt deze verklaring en controleert de geldigheid van het attest van voorlichting vooraleer de akte op te maken. In geval van negatief advies of andere onvervulde voorwaarden weigert hij een akte op te maken.

De ambtenaar van de burgerlijke stand kan niet weigeren omwille van een persoonlijke reden of overtuiging.

Na het opmaken van de akte, vermeldt hij de wijziging van de registratie van het geslacht in de kant van de akten van de burgerlijke stand van de betrokkene of geeft hij hiervan kennis aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand.

Een aanpassing van het geslacht heeft immers niet alleen gevolgen voor de akte van geboorte, maar ook voor andere opgemaakte akten van de burgerlijke stand (o.a. de huwelijksakte) die moeten worden gekantmeld.

Deze akten bevinden zich niet noodzakelijk bij de ambtenaar van de burgerlijke stand die de akte van wijziging

l'enregistrement du sexe.

Jusqu'à présent, l'émargement d'actes autres que l'acte de naissance n'était pas réglé de manière claire. Seul l'émargement de l'acte de naissance a été prévu dans la loi. La circulaire du 1er février 2008 concernant la loi relative à la transsexualité (M.B. 20/02/2008) prévoyait toutefois qu'à la demande de l'intéressé en tout cas, le changement de l'enregistrement du sexe peut être mentionné en marge de ses autres actes. L'officier de l'état civil le fera s'il est nécessaire que l'acte reflète la nouvelle réalité.

Comme le but d'un acte de l'état civil (et des extraits et copies de cet acte qui sont délivrés) consiste à établir l'état actuel de la personne, il est logique qu'en cas de changement de l'état civil, tous les actes de l'état civil de l'intéressé soient également émargés. Tous les actes de l'intéressé doivent être adaptés à sa nouvelle situation.

Si la personne qui a changé de sexe a déjà des descendants, les actes de ces descendants doivent également être modifiés, du moins s'ils sont encore mineurs. Cela paraît être dans l'intérêt de l'enfant parce que de cette manière, ses actes correspondent à la réalité juridique. Par biais de l'émargement, seul le nouveau sexe du parent sera visible en cas de demande d'un extrait de son acte de naissance.

Le cas échéant, les autres officiers de l'état civil compétents sont informés de l'acte de changement de l'enregistrement du sexe par celui qui a rédigé l'acte pour permettre l'émargement des autres actes de la personne concernée ou des descendants.

Si l'officier de l'état civil refuse d'établir l'acte en raison d'un avis négatif du procureur du Roi ou pour un autre motif (par exemple, si la personne n'est

van de registratie van het geslacht heeft opgemaakt.

Tot op heden was de kantmelding van andere akten dan de akte van geboorte niet duidelijk geregeld. In de wet werd enkel de kantmelding van de akte van geboorte vermeld. De circulaire betreffende de transseksualiteitswetgeving van 1 februari 2008 (B.S. 20.02.2008) voorzag wel dat in ieder geval op verzoek van de betrokkene diens andere akten kunnen worden gekantmeld met de wijziging van de registratie van het geslacht. De ambtenaar zou dit doen wanneer het noodzakelijk is dat de akte de nieuwe realiteit weerspiegelt.

Gezien het doel van een akte van de burgerlijke stand (en van uittreksels en afschriften daarvan afgeleverd) erin bestaat om de actuele staat van de persoon aan te tonen, is het logisch om bij een wijziging van de burgerlijke staat ook alle akten van de burgerlijke stand van de betrokkene te kantmelden. Alle akten van de betrokkene dienen te worden aangepast aan diens nieuwe toestand.

Indien de persoon die van geslacht is gewijzigd al afstammelingen heeft, dienen ook de akten van deze afstammelingen te worden gewijzigd, voor zover deze nog minderjarig zijn. Dit lijkt in het belang van het kind te zijn, omdat op die manier hun akten overeenkomen met de juridische realiteit. Door de kantmelding zal immers in het uittreksel van zijn akte van geboorte enkel nog het nieuwe geslacht van de ouder zichtbaar zijn.

Voor zover nodig worden andere bevoegde ambtenaren van de burgerlijke stand in kennis gesteld van de akte van wijziging van de registratie van het geslacht door deze die de akte heeft opgemaakt, om de andere akten van de betrokkene of de afstammelingen te kunnen kantmelden.

In geval de ambtenaar van de burgerlijke stand weigert de akte op te maken, wegens negatief advies van de procureur des Konings of omwille van een andere

manifestement pas à même d'exprimer sa volonté à cause de son état, par ex. un état d'ivresse), il communique sa décision à l'intéressé, en la motivant. L'officier de l'état civil ne peut pas refuser pour motif personnel ou de conviction. L'intéressé peut introduire un recours contre un refus devant le tribunal de la famille.

Si le procureur du Roi a connaissance de l'existence d'un acte de changement de sexe contraire à l'ordre public ou abusif, il est tenu d'en poursuivre la nullité. Ainsi, à titre d'exemple, une fraude à l'identité, peut être un motif pour poursuivre la nullité.

En principe, le changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance est irrévocable. Afin d'éviter les abus de la souple procédure de changement de l'enregistrement du sexe, une révision éventuelle du changement de sexe n'est possible que dans des circonstances exceptionnelles par le biais d'une procédure judiciaire plus lourde qui se déroulera devant le tribunal de la famille.

Sur base d'une analyse du droit comparé, il ressort que lorsqu'une procédure souple de changement de l'enregistrement du sexe est organisée, un régime lourd de retour au sexe initial est prévu, pour prévenir et éviter les cas de fraude où une personne pourrait changer de sexe constamment. Il s'agit en effet d'une question d'état des personnes qui est, en principe, indisponible.

Si la procédure de retour au sexe initial était aisée, personne n'irait collecter sérieusement les informations requises par la loi étant donné qu'ils pourraient ne pas hésiter à changer de sexe à nouveau. Ce n'est pas l'intention du législateur. Les personnes qui souhaitent changer de sexe doivent s'être correctement informées à ce sujet et y avoir sérieusement réfléchi.

Le juge ne peut autoriser un nouveau changement de l'enregistrement du sexe

reden (bv. indien de persoon duidelijk niet in staat is om zijn wil uit te drukken als gevolg van zijn toestand, bv. dronkenschap) deelt hij zijn gemotiveerde beslissing mee aan de betrokkene. De ambtenaar van de burgerlijke stand kan niet weigeren omwille van een persoonlijke reden of overtuiging. Tegen een weigering kan de betrokkene in beroep gaan bij de familierechtbank.

Indien de procureur des Konings kennis heeft van een akte van wijziging van het geslacht opgemaakt in strijd met de openbare orde of wegens misbruik, is deze verplicht de nietigheid van de akte te vorderen. Zo kan bv. identiteitsfraude een reden zijn tot vordering van de nietigheid.

De wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte is in principe onherroepelijk. Om misbruik van de soepele wijziging van de registratie van het geslacht te voorkomen, is een eventuele herziening slechts mogelijk via een zwaardere gerechtelijke procedure via de familierechtbank.

Ook op rechtsvergelijkend vlak wordt er, wanneer er voorzien is in een soepele procedure van wijziging van de registratie van het geslacht, voorzien in een zware terugkeerprocedure, om fraude te voorkomen en te vermijden dat iemand telkens opnieuw van geslacht kan wijzigen. Het gaat immers nog steeds om de staat van de persoon, die in principe onbeschikbaar is.

Indien de terugkeerprocedure gemakkelijk is, zou niemand de voorlichting die voorzien wordt in deze wet ernstig nemen, aangezien je zonder meer opnieuw zou kunnen wijzigen. Dit is niet de bedoeling. Personen die van geslacht wensen te wijzigen dienen hierover goed te worden geïnformeerd, alsook ernstig over te hebben nagedacht.

De rechter kan de nieuwe wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van

dans l'acte de naissance que dans la mesure où l'intéressé apporte la preuve de l'existence de circonstances exceptionnelles.

Chaque nouveau changement de l'enregistrement du sexe, en d'autres termes, tout changement de sexe après qu'il y ait eu une fois changement de sexe via la procédure normale, se déroule via la procédure devant le tribunal de la famille.

En ce qui concerne l'existence de circonstances exceptionnelles, l'intéressé peut démontrer, par exemple, qu'il est victime de transphobie, notamment parce qu'il ne supporte plus la réaction de la société depuis son changement de l'enregistrement du sexe. Il peut aussi invoquer l'erreur comme circonstance exceptionnelle. Il est en effet concevable que celui-ci se sente moins heureux depuis son opération qu'avant la transition et par conséquent que son bien-être se soit détérioré.

Si la preuve est établie, le tribunal de la famille déclare que le changement de l'enregistrement du sexe cessera de produire ses effets à partir de la transcription du dispositif de la décision de nouveau changement de l'enregistrement du sexe dans les registres de l'état civil.

Art. 4.

Il est inséré un nouvel article 62bis/1 qui règle la filiation des enfants nés et à naître des personnes qui changent de sexe.

La filiation d'enfants nés avant le changement de l'enregistrement du sexe dans l'acte de naissance et les droits et devoirs qui en découlent restent inchangés. Actuellement, c'est également le cas (ainsi que dans tous les pays étudiés où la condition de stérilisation a déjà été supprimée).

Cela n'empêche pas que le nouveau sexe puisse être mentionné en marge des actes de naissance des enfants déjà nés.

geboorte slechts toestaan voor zover de betrokkene bewijs levert van uitzonderlijke omstandigheden..

Elke nieuwe wijziging van de registratie van het geslacht, m.a.w. elke wijziging van geslacht nadat er ooit één keer via de gewone procedure van geslacht is gewijzigd, verloopt via de procedure voor de familierechtbank.

Wat de uitzonderlijke omstandigheden betreft kan de betrokkene bv. bewijzen dat hij het slachtoffer is van transfobie, met name dat hij niet overweg kan met de maatschappelijke reactie na de wijziging van de registratie van het geslacht en om die reden wil terugkeren. Hij kan bv. ook de 'dwaling' invoeren als uitzonderlijke omstandigheid. Het is immers mogelijk dat hij zich sinds de transitie minder gelukkig voelt dan voor de transitie en zijn welzijn er dus op achteruit gegaan is.

Voor zover het bewijs wordt geleverd, verklaart de familierechtbank dat de wijziging van de registratie van het geslacht geen gevolgen meer heeft vanaf de overschrijving van het beschikkend gedeelte van de beslissing tot nieuwe wijziging van de registratie van het geslacht in de registers van de burgerlijke stand.

Art. 4

Een nieuw ingevoegd artikel 62bis/1 regelt de afstamming van de reeds bestaande en de toekomstige kinderen van personen die van geslacht wijzigen.

De afstamming van kinderen die reeds zijn geboren vóór de wijziging van registratie van het geslacht in de akte van geboorte en alle daaruit voortvloeiende rechten en plichten blijven ongewijzigd. Dit is vandaag (alook in alle onderzochte landen waar de sterilisatievoorwaarde reeds werd afgeschaft) ook het geval.

Dit belet niet dat de akte van geboorten van de reeds bestaande kinderen worden gekantmeld met de vermelding van het

La réglementation applicable aux nouveaux liens de filiation, c'est-à-dire des liens de filiation avec un enfant né après l'établissement de l'acte de changement de l'enregistrement du sexe ou dont la conception résulte d'un consentement à la procréation médicalement assistée après l'établissement de l'acte de changement de l'enregistrement du sexe est inspiré du système néerlandais.

Ainsi, il est prévu que la filiation maternelle s'applique aux personnes qui passent du sexe féminin au sexe masculin et qui accouchent d'un enfant. En effet, du fait de la suppression de la condition de stérilisation, ces personnes pourront toujours accoucher d'un enfant après leur changement de l'enregistrement du sexe. Comme notre droit de la filiation est régi par le principe de base selon lequel la mère est toujours certaine, à savoir la femme qui accouche de l'enfant (le principe 'mater semper certa est'), il est quasiment impossible d'y déroger sans modifier tout le droit de la filiation.

En ce qui concerne les personnes qui passent du sexe masculin au sexe féminin, elles seront considérées comme des coparentes si elles conçoivent un enfant avec une femme. Vu le principe du 'mater semper', il n'est pas non plus possible de les considérer comme des mères puisqu'elles n'accouchent pas de l'enfant. Naturellement, l'enfant a déjà une mère, à savoir la femme qui a accouché de lui.

Vu la possibilité prévue dans notre droit de la filiation pour des couples lesbiens d'être coparente en cas de conception d'un enfant avec une autre femme, il est logique de rendre applicable le chapitre sur la filiation co-maternelle à ces personnes. Cela cadre effectivement avec leur nouveau sexe.

Pour tous les autres cas, c'est-à-dire tous les enfants qui naissent de personnes qui

nouvelle geschlacht.

De regeling van de nieuwe afstammingsbanden, m.a.w. de afstamming ten aanzien van kinderen geboren na de opmaak van de akte van wijziging van de registratie van het geslacht of waarvan de verwekking van het kind voortkomt uit de toestemming tot medisch begeleide voortplanting na de opmaak van de akte van wijziging van de registratie van het geslacht, werd geïnspireerd op het Nederlands systeem.

Zo wordt er voorzien dat op personen die van het vrouwelijke naar het mannelijke geslacht wijzigen en een kind baren, de moederlijke afstamming van toepassing is. Deze personen zullen immers na hun wijziging van de registratie van het geslacht, door de afschaffing van de sterilisatievoorwaarde, nog steeds kunnen bevallen van een kind. Gezien ons afstammingsrecht als basisprincipe heeft dat de moeder steeds zeker is, namelijk de vrouw die van het kind bevalt ('mater semper certa est'-principe), is het quasi onmogelijk hiervan af te wijken zonder het hele afstammingsrecht te wijzigen.

Wat de personen betreft die van het mannelijke naar het vrouwelijke geslacht wijzigen: dezen zullen beschouwd worden als meemoeder in het geval ze een kind verwekken bij een vrouw. Het is, gelet op het 'mater semper'-principe, evenmin mogelijk deze als moeder te beschouwen, daar ze niet van het kind bevallen. Het kind heeft uiteraard ook reeds een moeder, nl. de vrouw die van het kind bevallen is.

Gelet op de mogelijkheid in ons afstammingsrecht voor lesbische koppels om meemoeder te zijn in het geval van de verwekking van een kind bij een andere vrouw, is het logisch om het hoofdstuk over meemoederlijke afstamming van toepassing te maken op deze personen. Dit is immers in overeenstemming met hun nieuwe geschlacht.

Voor al de overige gevallen, met name alle kinderen die worden geboren uit

ont changé de sexe et de leur partenaire respectif, c'est le nouveau sexe de la personne transgenre qui s'applique. Ainsi, à l'avenir, un homme transsexuel qui conçoit un enfant par procréation médicalement assistée avec une femme sera considéré comme le père et figurera en tant que tel sur l'acte de naissance de l'enfant.

En voici une présentation schématique:

Femme -> homme	Accouche d'un enfant	mère
Homme ->femme	Conçoit l'enfant (avec son propre sperme ou via procréation médicalement assistée)	Co-parente
Autres cas	Le partenaire d'un transgenre accouche ou conçoit l'enfant	Le nouveau sexe détermine la filiation

Art. 5.

La terminologie de l'article 62ter est adaptée à la nouvelle formulation de la loi.

L'alinéa 2 est supprimé car le but de la mention du nouveau lien de filiation à l'égard de la mère, du père ou de la coparente de la personne qui a changé de sexe n'est pas clair.

L'acte de naissance ne mentionne pas non plus si la personne est le fils ou la fille de, mais uniquement qui est la mère, le père ou la coparente. Il ne semble donc pas y avoir de raison d'en faire mention dans le cadre d'un changement de l'enregistrement du sexe.

personnes die van geslacht zijn gewijzigd en hun respectievelijke partner, geldt het nieuwe geslacht van de transgender. Zo zal in de toekomst bv. een transman die een kind verwekt via medisch begeleide voortplanting bij een vrouw als vader worden aanzien en op die manier in de akte van geboorte van het kind worden opgenomen.

Schematisch kan dit op deze manier worden voorgesteld:

Vrouw -> man	baart kind	moeder
Man ->vrouw	verwekt kind (met eigen sperma /via medisch begeleide voortplanting)	meemoeder
Overige gevallen	Partner van transgender verwekt of bevalt	nieuw geslacht bepaalt de afstamming

Art. 5

De terminologie in artikel 62ter wordt aangepast aan de nieuwe bewoordingen van de wet.

Het tweede lid wordt geschrapt, daar het nut van de vermelding van de nieuwe afstammingsband ten aanzien van de moeder, vader of meemoeder van de persoon die van geslacht is gewijzigd onduidelijk is.

In akte van geboorte wordt ook niet vermeld of iemand zoon of dochter van is, doch enkel wie de moeder, vader of meemoeder is. Er lijkt dus geen reden te zijn om dit in het kader van een wijziging van de registratie van het geslacht wel te vermelden.

CHAPITRE 3 - Modifications du Code judiciaire

Le tribunal de la famille est compétent en vertu de l'effet général de l'article 572bis du Code judiciaire. Le changement de sexe touche en effet à l'état de la personne. Cet article reste inchangé.

Art. 6.

Cet article détermine le tribunal territorialement compétent. La compétence ratione loci découle du lieu de la déclaration en vue de l'établissement de l'acte de changement de l'enregistrement du sexe.

Seule la terminologie de l'article 628 concernant les personnes transgenres est adaptée à la nouvelle formulation de la loi.

Art. 7.

Cet article prévoit (comme auparavant) que les demandes relatives au changement de l'enregistrement du sexe d'une personne doivent être communiquées au ministère public à peine de nullité. Un acte de changement de l'enregistrement du sexe concerne en effet une action d'état.

Seule la terminologie de l'article 764 est adaptée à la nouvelle terminologie de la loi. En outre, une petite modification d'ordre technique est apportée au texte. Il y avait deux 12°; le 12° relatif aux personnes transgenres devient donc le 17°.

Art. 8.

Cet article règle la procédure de recours de l'intéressé contre un refus de l'officier de l'état civil.

L'actuelle possibilité d'introduire un recours par toute personne intéressée et

HOOFDSTUK 3 — Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek

De familierechtbank is bevoegd ingevolge de algemene werking van artikel 572bis van het Gerechtelijk Wetboek. De wijziging van het geslacht raakt immers aan de staat van de persoon. Dit artikel blijft ongewijzigd.

Art. 6

Dit artikel bepaalt de territoriaal bevoegde rechtbank. De bevoegdheid ratione loci vloeit voort uit de plaats van aangifte tot opmaak van de akte van wijziging van de registratie van het geslacht.

Enkel de terminologie in artikel 628 omtrent de transgenders wordt aangepast aan de nieuwe bewoordingen van de wet.

Art. 7

Dit artikel stelt (zoals voorheen) dat de vorderingen betreffende de wijziging van de registratie van het geslacht van een persoon op straffe van nietigheid dienen te worden meegedeeld aan het openbaar ministerie. Een akte van wijziging van de registratie van het geslacht betreft immers een vordering van staat.

Enkel de terminologie in artikel 764 wordt aangepast aan de nieuwe bewoordingen van de wet. Daarnaast wordt er een kleine technische wijziging doorgevoerd. In dit artikel waren er twee puntjes 12° opgenomen; het punt 12° m.b.t. de transgenders wordt aldus gewijzigd in 17°.

Art. 8

Dit artikel regelt de beroepsprocedure van de betrokkene tegen een weigering door de ambtenaar van de burgerlijke stand.

De momenteel bestaande verhaalmogelijkheid van elke

le procureur du Roi après la déclaration de changement de sexe (60 jours) est supprimée de la loi. Vu la nouvelle procédure souple, fondée sur l'autodétermination de la personne, il n'est plus indiqué que quiconque ayant un intérêt puisse s'opposer au changement de sexe. Auparavant, c'était possible pendant un certain temps après la première déclaration de changement de l'enregistrement du sexe. L'intéressé décide lui-même s'il souhaite changer de sexe ou non (à condition d'avoir été suffisamment informé); personne ne peut s'y opposer.

Dans la nouvelle procédure, le procureur du Roi est informé et peut rendre un avis; en cas d'avis négatif, l'officier de l'état civil refuse d'établir l'acte. Le procureur du Roi doit en outre poursuivre la nullité après un changement de l'enregistrement du sexe abusif ou contraire à l'ordre public. Il va de soi que le procureur du Roi dispose d'un droit général de s'opposer à la fraude.

Art. 9.

Cet article règle le mode de communication d'un jugement ou arrêt relatif à un changement de l'enregistrement du sexe à l'officier de l'état civil. Le jugement ou l'arrêt est transcrit dans les registres de l'état civil du domicile de la personne qui a changé de sexe. Par la suite, il est prévu une notification aux autres officiers de l'état civil compétents pour qu'ils puissent procéder aux émargements dans les autres actes.

La publicité à l'égard de tiers est assurée par le biais de la transcription dans les registres de l'état civil. Le sexe et l'état de la personne changent dès la transcription dans les registres de l'état civil.

Rien n'est modifié, hormis la terminologie

belanghebbende en de procureur des Konings na de aangifte van de wijziging van geslacht (60 dagen) wordt uit de wet geschrapt. Gelet op de nieuwe soepele procedure die uitgaat van de zelfbeschikking van de persoon is het niet langer aangewezen dat iedere belanghebbende zich kan verzetten tegen de wijziging van de registratie van het geslacht. Dit was voorheen mogelijk gedurende een zekere termijn na de eerste aangifte van de wijziging van geslacht. De betrokkene beslist volledig zelf of hij al dan niet van geslacht wenst te wijzigen (mits voldoende voorlichting); andere personen kunnen hier niet tegen opkomen.

De procureur des Konings wordt in de nieuwe procedure ingelicht en kan advies geven; bij negatief advies weigert de ambtenaar van de burgerlijke stand om de akte op te maken. De procureur dient ook de nietigheid te vorderen na een wijziging van de registratie van het geslacht wegens misbruik of strijdigheid met de openbare orde. Het spreekt voor zich dat de procureur des Konings over een algemeen recht beschikt om op te komen tegen fraude.

Art. 9

Dit artikel bepaalt de wijze van overmaken van een vonnis of arrest betreffende de wijziging van de registratie van het geslacht aan de ambtenaar van de burgerlijke stand. Het vonnis of het arrest wordt overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand van de woonplaats van de persoon die van geslacht wijzigde. Daarnaast wordt voorzien in een kennisgeving aan de andere bevoegde ambtenaren van de burgerlijke stand om de kantmeldingen op de andere akten te kunnen doen.

De publiciteit ten aanzien van derden wordt verzekerd via de overschrijving in de registers van de burgerlijke stand. Vanaf de overschrijving in de registers van de burgerlijke stand verandert het geslacht en de staat van de persoon.

Buiten de terminologie, aangepast aan de

qui est adaptée à la nouvelle formulation de la loi.

CHAPITRE 4 - Modifications de la loi du 15 mai 1987 relative aux noms et prénoms

Art. 10.

Vu l'assouplissement de la procédure de changement de l'enregistrement du sexe, il est logique que la procédure de changement de prénom soit également assouplie pour les personnes transgenres. Vu le principe de l'autodétermination et le fait qu'un changement de prénom est moins radical qu'un changement de l'enregistrement du sexe, on ne peut plus exiger non plus de traitement médical sur ce plan-ci. La condition du traitement hormonal obligatoire qui existe à ce jour est dès lors supprimée. La procédure de changement de prénom ne consiste plus qu'en une déclaration sur l'honneur de l'intéressé attestant qu'il est convaincu que le sexe indiqué dans son acte de naissance ne correspond pas à son identité de genre vécue intimement.

La seule condition sera que le nouveau prénom doit correspondre au nouveau sexe souhaité. Un prénom neutre est donc également possible.

Afin d'éviter que des personnes puissent constamment changer de prénom par cette procédure (et donc au tarif réduit), le texte a introduit une restriction au recours à celle-ci. On ne peut changer de prénom pour cette raison qu'une seule fois sauf lorsque le tribunal de la famille l'autorise après un nouveau changement de l'enregistrement du sexe. Par la suite, il est encore possible de changer de prénom (comme pour chaque personne) selon la procédure ordinaire et au tarif normal.

En ce qui concerne les mineurs non émancipés, il a été prévu que ceux-ci peuvent introduire une demande de changement de prénom eux-mêmes dès l'âge de 12 ans, avec l'assistance de

nouveaux bewoordingen van de wet, wordt er niets gewijzigd.

HOOFDSTUK 4 - Wijzigingen van de Wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen

Art. 10

Gelet op de versoepeling van de procedure voor de wijziging van de registratie van het geslacht is het logisch dat ook de procedure voor de voornaamswijziging voor transgenders wordt versoepeld. Gelet op het principe van de zelfbeschikking, en het feit dat een voornaamswijziging minder ingrijpend is dan een wijziging van de registratie van het geslacht, kan ook hier geen medische behandeling meer worden geëist. De voorwaarde van de verplichte hormonenbehandeling die tot op heden bestaat wordt bijgevolg geschrapt. De procedure tot voornaamswijziging bestaat nog slechts uit een verklaring op eed van de betrokkene waarin deze verklaart dat deze ervan overtuigd is dat het geslacht op zijn akte van geboorte niet overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit.

Er wordt enkel als voorwaarde gesteld dat de nieuwe voornaam moet overeenkomen met het nieuw gewenste geslacht. Ook een neutrale voornaam is dus mogelijk.

Om te voorkomen dat personen constant van voornaam kunnen wijzigen via deze procedure (en dus ook aan verminderd tarief) werd hiervoor in de tekst een beperking ingevoerd. Men kan slechts éénmaal om deze reden van voornaam wijzigen behalve in geval de familierechtbank een nieuwe wijziging van de registratie van het geslacht toestaat. Nadien zijn er wel nog voornaamswijzigingen mogelijk (zoals voor elke persoon), via de gewone procedure en het normale tarief.

Wat de niet ontvoogde minderjarigen betreft, werd er voorzien dat deze vanaf de leeftijd van 12 jaar zelf, met bijstand van zijn ouders of zijn wettelijke vertegenwoordiger, een verzoek tot

leurs parents ou de son représentant légal. Si les parents ou le représentant légal refusent d'assister le mineur, celui-ci peut se tourner vers le tribunal de la famille. Le tribunal de la famille du lieu du domicile du mineur ou, à défaut, de sa résidence habituelle ou, à défaut, le tribunal de la famille de Bruxelles (article 629bis, § 2, alinéas 1er et 2, du Code judiciaire) peuvent autoriser le mineur à changer de prénom si le refus n'était pas fondé.

Il ressort d'une étude en effet que des mineurs éprouvent dès un jeune âge le sentiment d'appartenir à l'autre sexe. Pour eux, la procédure simple de changement de prénom est une première étape importante vers un éventuel changement de l'enregistrement du sexe, étape qui est naturellement beaucoup moins radicale qu'un changement de l'enregistrement du sexe. De cette manière, ils pourront déjà exprimer facilement leur appartenance à l'autre sexe à l'école et dans leur entourage.

CHAPITRE 5

Dispositions transitoires

Art. 11.

La présente loi s'appliquera à la filiation d'enfants nés après son entrée en vigueur.

Vu le règlement peu clair de la filiation dans la loi du 10 mai 2007, une disposition transitoire règle le cas des enfants nés avant l'entrée en vigueur de la loi. L'article 62bis/1 du Code civil est donc déclaré applicable aux enfants déjà nés, qui ont été conçus par des personnes qui ont changé de sexe avant la naissance et qui n'ont, dans l'intervalle, pas encore de lien de filiation avec ces enfants par le biais de l'adoption.

Concrètement, il s'agit, d'une part, de cas où une femme transsexuelle (homme ->

voornaamswijziging kunnen indienen. Indien de ouders of de wettelijke vertegenwoordiger weigeren de minderjarige bij te staan, kan deze zich tot de familierechtbank wenden. De familierechtbank van de woonplaats van de minderjarige of, bij ontstentenis, van zijn gewoonlijke verblijfplaats of, bij ontstentenis, de familierechtbank te Brussel (artikel 629bis, § 2, 1ste en 2de lid van het Gerechtelijk Wetboek) kunnen de minderjarige machtigen om zijn voornaam te wijzigen indien de weigering ongegrond was.

Uit onderzoek is immers gebleken dat minderjarigen al op jonge leeftijd voelen als zijnde van het andere geslacht. De makkelijke procedure tot voornaamswijziging is voor hen een eerste belangrijke stap naar een eventuele wijziging van de registratie van het geslacht, die uiteraard veel minder ingrijpend is dan een wijziging van de registratie van het geslacht. Op die manier kunnen ze zich al makkelijk uiten als zijnde van het andere geslacht op school en in hun omgeving.

HOOFDSTUK 5

Overgangsbepalingen

Art. 11

Deze wet zal van toepassing zijn op de afstamming van kinderen geboren na de inwerkingtreding van deze wet.

Gezien de onduidelijke regeling van de afstamming in de Wet van 10 mei 2007 wordt een overgangsbepaling voorzien voor de kinderen geboren vóór de inwerkingtreding van de wet. Artikel 62bis/1 van het Burgerlijk Wetboek wordt aldus toepasselijk verklaard op reeds geboren kinderen, die verwekt zijn door een persoon die vóór de geboorte van geslacht is gewijzigd en ondertussen nog geen afstammingsband heeft met dit kind door middel van een adoptie.

Concreet gaat het enerzijds om de gevallen waarbij een transvrouw (man

femme) avait conçu un enfant avec une femme avant de changer de sexe et qui a changé de l'enregistrement du sexe avant la naissance de cet enfant et d'autre part de femmes transsexuelles qui avaient fait congeler leur sperme et qui ont conçu un enfant avec une femme après leur changement de l'enregistrement du sexe. Sur la base de la loi précédente, il n'était pas possible en principe de devenir le père juridique de l'enfant dans ces cas-là. Sur la base du nouvel article 62bis/1 C.civ., la filiation co-maternelle s'applique à ces personnes.

Art. 12.

Cet article prévoit une mesure transitoire pour les personnes qui ont déjà fait une déclaration de changement de sexe avant l'entrée en vigueur de la présente loi, mais pour lesquelles il n'a pas encore été établi d'acte de changement de l'enregistrement du sexe définitif ou qui se sont vu refuser l'établissement de l'acte de changement de l'enregistrement du sexe par l'officier de l'état civil. Il en va de même si l'intéressé avait déjà entamé une procédure judiciaire en raison d'un refus d'établissement de l'acte. La nouvelle procédure de changement de l'enregistrement du sexe peut être appliquée dans ce cas. (Ainsi, une personne qui est encore impliquée dans une procédure devant le tribunal parce que quelqu'un a introduit un recours contre son changement de l'enregistrement du sexe pourrait, dorénavant, retourner auprès de l'officier de l'état civil et refaire une déclaration selon les nouvelles conditions.)

Art. 13.

Les personnes qui ont déjà posé différents actes qui leur permettent de changer de l'enregistrement du sexe sur base des dispositions de l'ancienne loi (attestation d'un psychiatre, opération de changement de sexe,...) au moment de

->vrouw) vóór de wijziging van de registratie van het geslacht een kind had verwekt bij een vrouw en nog vóór de geboorte van dit kind van geslacht is gewijzigd, en anderzijds om transvrouwen die hun sperma hadden ingevroren en na hun wijziging van de registratie van het geslacht hiermee een kind hebben verwekt bij een vrouw. Op grond van de vorige wet was het in principe niet mogelijk om in deze gevallen de juridische vader te worden van het kind. Op basis van het nieuwe artikel 62bis/1 B.W. is op deze personen de afstamming langs meemoederszijde van toepassing.

Art. 12

Dit artikel voorziet in een overgangsmaatregel voor de personen die reeds een aangifte tot geslachtwijziging hebben gedaan vóór de inwerkingtreding van deze wet, maar voor wie nog geen definitieve akte van wijziging van de registratie van het geslacht werd opgesteld, alsook voor de gevallen waarin de opmaak van de akte van wijziging van de registratie van het geslacht werd geweigerd door de ambtenaar van de burgerlijke stand. Dit geldt ook indien de betrokkene reeds een gerechtelijke procedure had aangevat omwille van een weigering tot opmaak van de akte. De nieuwe procedure tot wijziging van de registratie van het geslacht kan dan worden toegepast. (Zo zou een persoon die nog een procedure aan het voeren is voor de rechtbank omdat er verhaal werd aangetekend tegen diens wijziging van de registratie van het geslacht nu opnieuw naar de ambtenaar van de burgerlijke stand kunnen gaan en aangifte doen onder de nieuwe voorwaarden.)

Art. 13.

Personen die reeds verschillende handelingen hebben gesteld om hun wijziging van de registratie van het geslacht mogelijk te maken op basis van de oude wet (attest psychiater, geslachtsoperatie,...) op het ogenblik van

l'entrée en vigueur de la loi, ne doivent pas initier une nouvelle procédure sur base des dispositions de la nouvelle loi. Dans le cas contraire, tous ces actes auraient été pour rien.

Elles peuvent demander le changement de sexe sur base des dispositions de l'ancienne loi jusques et y compris le sixième mois qui suit l'entrée en vigueur de la présente loi.

CHAPITRE 6

Disposition finale

Art. 14.

L'entrée en vigueur de la présente loi est fixée à une date à déterminer par le Roi et au plus tard le premier jour du sixième mois qui suit celui de sa publication au Moniteur belge, de façon à ce que les acteurs sur le terrain et en particulier les officiers de l'état civil puissent se préparer à cette nouvelle loi. A cet effet, il faudra notamment adapter le logiciel qu'ils utilisent pour l'établissement de leurs actes.

Le Ministre de la Justice,

Le Ministre des Finances,

de inwerkingtreding van de wet, dienen geen nieuwe procedure te starten op basis van de nieuwe wet (attest van voorlichting, wachttermijn). Zoniet zouden ze al deze handelingen voor niets gesteld hebben.

Ze kunnen verzoeken om op basis van de oude wet van geslacht te wijzigen, tot en met de zesde maand na de inwerkingtreding van deze wet.

HOOFDSTUK 6

Slotbepaling

Art. 14

De inwerkingtreding van deze wet wordt vastgelegd op een door de Koning te bepalen datum en uiterlijk op de eerste dag van de zesde maand die volgt op deze waarin ze is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad, zodat de actoren op het terrein en, in het bijzonder de ambtenaren van de burgerlijke stand, zich kunnen voorbereiden op deze nieuwe wet. Zo zal onder meer een aanpassing moeten gebeuren van de software die zij gebruiken voor de opmaak van hun akten.

De Minister van Justitie,

De Minister van Financiën,

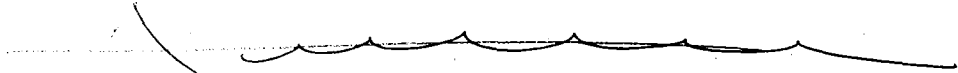
Koen GEENS

Johan VAN OVERTVELDT

La Secrétaire d'Etat à l'Egalité des
chances,

De Staatssecretaris voor Gelijke kansen,

Elke SLEURS